



Open your mind. LUT.

Lappeenranta **University of Technology**

School of Business and Management

Kandidaatintutkielma

Satu Pätäri

Pienten ja keskisuurten suomalaisten metsäteollisuusyritysten yritysvastuu ja sen synnyttämät mahdolliset muutokset tulevaisuudessa

Corporate Responsibility (CR) of Small and Medium-sized Finnish Forest Industry Companies and the Possible Changes it Generates in the Future

09.05.2016

Jussi Tahvanainen

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Jussi Tahvanainen

Akateeminen yksikkö: LUT, School of Business and Management

Ohjaajan nimi: Professori Satu Pätäri

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena oli selvittää, mikä on yritysvastuun rooli suomalaisissa pienissä ja keskisuurissa metsäteollisuusyrityksissä juuri nyt ja millaiset odotukset ja näkymät sen suhteen ovat tulevaisuudessa.

Tutkimusmenetelmänä työssä on kirjallisuuskatsaus aiemmista aiheesta tehdyistä tutkimuksista sekä empiirisessä osuudessa viiden metsäteollisuusyrityksen haastattelu. Haastattelut toteutettiin sekä sähköpostitse, että tapaamalla yritysten keskeisiä työntekijöitä tai omistajia. Aiemmat tulokset muista tutkimuksista tässä aiheessa olivat hyvin vähäisiä, joten tutkielmassa ei ollut mahdollisuuksia vertailla saatuja tuloksia aiempiin tutkimustuloksiin metsäteollisuuden alalta.

Tulokset olivat mielenkiintoisia. Yritysvastuu nähdään myös pienemmissä yrityksissä jo tälläkin hetkellä keskeisenä toimintana. Se vaikuttaa merkittävästi kaikkeen päätöksentekoon ja esimerkiksi alihankkijoiden valintaan. Onnistunut yritysvastuun harjoittaminen nähdään voimavarana, johon on hyvä perustaa kaikki liiketoiminta. Haastateltavat näkivät vastuullisen toiminnan selkeänä kilpailuetuna metsäteollisuuden alalla ja myös asiakkaat ovat kiinnostuneet siitä viime vuosien aikana. Tulevaisuudessa vastuullisten toimintatapojen odotetaan lisääntyvän ja niiden merkitys kilpailuedun lähteenä tulee nousemaan. Myös vastuullisuuteen käytettävien investointien ja sitä kautta resurssien määrän uskotaan nousevan.

Johtopäätöksenä tutkielmassa havaitaan, että yritysvastuu on iso osa myös pienten ja keskisuurten metsäteollisuusyritysten jokapäiväistä liiketoimintaa. Varsinkin yritysten lähimmät sidosryhmät odottavat heiltä vastuullisia toimintatapoja sekä läpinäkyvää raportointia niistä. Tulevaisuudessa vastuullisuuden roolin odotetaan kasvavan.

ABSTRACT

Author: Jussi Tahvanainen

Faculty: LUT, School of Business and Management

Examiner: Professor Satu Pätäri

The purpose of this Bachelor's thesis was to find out what kind of a role does corporate responsibility (CR) hold in Finnish small and medium-sized forest industry companies now and what are the expectations for CR in the future.

The research method used was a literature review of the studies made from this subject previously and in the empirical part an interview of five forest industry companies. The interviews were made both by e-mail and by meeting employees or owners of the companies in person. Previous results from other studies on this subject were minor so there were no possibilities for comparing the results of this thesis for earlier ones in the forest sector.

The results were interesting. Already at the present time corporate responsibility is seen as a crucial function also in the small-sized companies. It has a major influence for all the decision-making and for example it influences for the selection of subcontractors. Successful practicing of CR is seen as an asset which can be a base for all business. The interviewees saw it as a competitive advantage in forest industry and also the customers have shown interest towards CR during the last couple of years. In the future the amount of liable ways of acting is expected to increase and also their significance as a competitive advantage. Also the total amount of investments and resources towards CR is expected to increase.

Conclusions of the thesis are that also in the small and medium-sized forest industry companies the practicing of corporate responsibility is a big part of their everyday business activities. Especially the closest stakeholders are expecting both liable ways of acting and transparent reporting of those actions. In the future the role of CR is expected to grow.

Sisällys

1. Tutkimuksen taustaa.....	1
1.1 Tutkimuksen tavoite & tutkimusongelmat sekä rajaukset.....	3
1.2 Tutkimusmenetelmä sekä tutkimusaineisto	4
1.3 Teoreettinen viitekehys.....	4
1.4 Työn rakenne.....	5
2. Vastuullisuus ja yritysvastuu yleisellä tasolla	7
2.1 Vastuullisuus käsitteenä.....	7
2.2 Kestävä kehitys.....	10
2.3 Miksi vastuullisuuteen panostetaan - hyödyt ja haasteet?.....	12
2.4 Miten vastuullisuus ilmenee yrityksissä?	14
2.5 Tulevaisuuden trendit	15
3. Yritysvastuu metsäteollisuussektorilla	17
3.1 Metsäteollisuus lukuina	17
3.2 Mitä on yritysvastuu metsäteollisuudessa?	20
3.3 Lainsäädännön kehittyminen ajurina vastuullisuuteen.....	23
3.3.1 Metsäpolitiikka Suomessa.....	23
3.3.2 Metsäteollisuuden kansainväliset sopimukset.....	24
4. Empiirinen analyysi PK - metsäteollisuusyritysten vastuullisuudesta	27
4.1 Tutkimusaineisto ja –menetelmä	27
4.2 Vastuullisuuden rooli liiketoiminnassa tällä hetkellä	28
4.2.1 Vastuullisuutta ajavat tekijät ja esteet.....	28
4.2.2 Vastuullisuuden tavat & käytänteet.....	31
4.3 Vastuullisuustyökalut & raportointi	33
4.4 Näkemys alan tulevaisuudesta.....	35
5. Yhteenvedo & johtopäätökset	38
5.1 Keskustelua tuloksista	38
5.2 Ehdotukset tulevaisuuden tutkimiskohteiksi	40
Lähdeluettelo	41
Liitteet	
Haastattelukysymykset	

1. Tutkimuksen taustaa

Suomi on Euroopan mittapuussa kaikista metsäisin maa. Tämä vihreäksikin kullaksi kutsuttu aarteemme peittää maapinta-alastamme lähteestä riippuen noin 75 - 85 prosenttia, mikä tarkoittaa reilusti yli neljää hehtaaria metsää jokaista suomalaista kohden. Nimitys vihreä kulta juontaa juurensa vuoteen 1939 ja Valentin Vaalan ohjaamaan samannimiseen elokuvaan, joka kertoo metsänhoitajan rakkaustarinan. Historia on meille rakasta ja samoin on metsämme. Eri puulajeja on kolmisen kymmentä ja niistä kaikista kolmen suurimman eli männyn, kuusen ja koivun osuus on yli 97 prosenttia. Suurin osa metsistä taas on sekametsiä, eli niissä kasvaa useampia puulajeja. (Suomen Metsäyhdistys 2016a; Metsätilastollinen vuosikirja 2014) Tervaa alettiin tuottaa Suomen metsissä jo 1600-luvun alussa ja siitä asti metsäteollisuus on näytellyt suurta roolia. Sahateollisuus alkoi tulla mukaan 1700-luvulla ja seuraavan vuosisadan lopulla viennin osuus sahatavaran osalta oli maailmankin mittapuussa jopa kolmanneksi suurinta. Tähän isona vaikuttavana tekijänä on ollut rautatieliikenteen käynnistäminen vuonna 1862 ja siitä jo alle kymmenen vuoden kuluttua avattu yhteys Pietariin. Hieman sen jälkeen avattiin ensimmäinen selluloosatehdas. Itsenäistymisen jälkeiset vuodet tekivät Suomesta viimeistään metsätasavallan. Ala on selviytynyt sodista ja taantumista ja kyennyt löytämään uusia innovaatioita vuosikymmenistä toisiin. (Metsäteollisuus 2016)

Kuitenkin metsäteollisuuden työllistämisen asteen radikaali lasku viimeisen noin kahdenkymmenen vuoden aikana voidaan nähdä huolestuttavana kehityksenä. Hetemäki & Hänninen selvittävät artikkelissaan (2013), että rakennemuutos on suurilta osin syynä metsäteollisuuden työllistämisen asteen radikaaliin pienenemiseen. Esimerkiksi koneellistumisen vaikutukset ovat olleet suuria. He näkevät Suomen olevan samanlaisessa murroksessa tällä hetkellä kuin missä se oli 1800 – luvun loppupuolella laajamittaisen tervantuotannon loppuessa. Vanhojen mahdollisuuksien kadotessa on etsittävä aktiivisesti uusia. Tulevaisuuden mahdollisuutena nähdään biotalous, jonne puuta myydään edelleen paperiselluksi ja sahatukiksi, mutta myös yhä enemmän sähköksi ja polttoaineeksi (nesteeksi ja kaasuksi) ja esimerkiksi tekstiileiksi.

Suomen keskustajohtoinen hallitus pääministerinään Juha Sipilä on ottanut biotalouden yhdeksi isoimmista teemoista koko hallituskaudella. Biotalous käsitteenä on ollut nykyisen pääministerimme prioriteettina jo vuosia ja nyt hän pääsee tekemään keskeisiä päätöksiä sen suhteen. Biotalouskeskiössä ovat uusiutuvien luonnonvarojen ja kierrätettävien

materiaalien käyttö ja se on erittäin keskeinen käsite myös metsäteollisuudelle. Biotalousperiaatteissa vastuullisuus näyttelee suurta roolia. (Biotalous 2016, Valtioneuvosto 2016, HS 2015 & Maaseuduntulevaisuus 2012)

Sähköisen tiedonvälityksen yleistymisen globaalisti sekä tuotannon siirtäminen halvempien tuotantokustannusten maihin vähentävät painopaperin tuotantoa sekä Suomessa, että myös isommassa mittakaavassa Euroopassa. Paperin kysyntä ja sitä kautta tuotanto voivatkin laskea Euroopassa vuoteen 2028 mennessä jopa 45 prosenttia verrattuna 2000-luvun huippuvuosiin. Viennin kasvattaminen tulevaisuudessa edellyttääkin kilpailukykyä kehittämistä. Suomen etuna on esimerkiksi paperiteollisuudessa vuosien saatossa kehittynyt erikoisosaaminen. Korkeamman lisäarvon tuotteet voisivat luoda parempaa kilpailukykyä metsäalalle. Tuotantokustannusten lisäksi kilpailukykyyn vaikuttavat tulevaisuudessa varsinkin asiakaslähtöisyys, uudet innovaatiot ja uusien teknologioiden onnistunut käyttöönotto. Näistä kahteen viimeisimpään olisi kanavoitava taloudellisia resursseja ja jopa riskirahoitusta nykyistä enemmän. ”Kuluttajien ja yhteiskunnan ympäristötietoisuuden lisääntyessä ja preferenssien muuttuessa lähemmäs vihreitä tuotteita ja vihreää kasvua, metsäalalla tulee myös tulevaisuudessa olemaan keskeinen merkitys yhteiskunnassa.” (Hänninen 2013, 19)

Tulevaisuudessa juuri ympäristötietoisista ihmisistä koostuvissa asiakassegmenteissä on mahdollista luoda uusia liiketoiminnallisia mahdollisuuksia, jos puu- ja sahateollisuudessa pystytään tarjoamaan luotettavaa yhteiskuntavastuuraportointia yrityksen taloudesta, ympäristöystävällisyydestä sekä kestävästä kehityksestä (Lähtinen et al. 2016). Kestävän kehityksen on tutkittu olevan keskeinen kilpailuedun lähde arvoketjussa (Holopainen, Häyrynen & Toppinen 2014).

Tämän tutkielman tarkoituksena on tutkia erilaisia pienten ja keskisuurten (PK) metsäteollisuusyritysten harjoittamia vastuullisuuteen linkittyviä toimia. Ne tunnistamalla on mahdollista arvioida, mitkä tuottavat tällä hetkellä lisäarvoa yritykselle ja mitä tulisi siis aktiivisesti harjoittaa myös tulevaisuudessa. Lisäksi työssä pyritään erottelamaan mahdollisia tulevaisuuden muutoksia, mitä kohdeyritykset ovat jo huomioineet vastuullisuuden kentällä. PK – yrityksillä tarkoitetaan liikevaihdoltaan alle 50 miljoonaan jääviä ja alle 250 työntekijää työllistäviä yrityksiä (Tilastokeskus 2016).

1.1 Tutkimuksen tavoite & tutkimusongelmat sekä rajaukset

Työn tavoitteena on löytää aineistoa, joka kertoisi, mikä rooli vastuullisuudella on pienen metsäteollisuusyrityksen toiminnassa juuri nyt ja mikä sen odotetaan olevan tulevaisuudessa. Aihe liittyy laajempaan tutkimusprojektiin nimeltään Forescof, jossa tarkastellaan metsäteollisuutta ja jonka päätavoitteena on tunnistaa, mitkä tekijät muokkaavat metsäteollisuuden tulevaisuutta ja millaiset strategiat mahdollistavat kestävä arvonluonnin tulevaisuudessa. Erityisfokuksena tuossa laajemmassa tutkimuksessa on juuri vastuullisuus ja sen pääpaino on isompien metsäteollisuus toimijoiden tarkastelussa.

Pää tutkimusongelmaksi tutkielmaan on valittu aiheen mukaisesti:

- Mikä on vastuullisuuden rooli pienten ja keskisuurten suomalaisten metsäteollisuusyritysten liiketoiminnassa nyt ja tulevaisuudessa?

Alaongelmina ovat:

- Syntykö vastuullisuus yrityksestä itsestään vai ulkoisista tekijöistä? (asiakkaat, kilpailijat, poliittiset tekijät)
- Mitä vastuullisuustyökaluja yrityksellä on käytössä ja millä tavalla vastuullisuusraportointi huomioidaan?

Pääongelman tarkoituksena on vastata tutkielman aiheen mukaisesti vastuullisen toiminnan tulevaisuuden odotuksiin ja kaikki alaongelmat tukevat matkaa tuohon vastaukseen.

Tutkielma keskittyy empiirisessä osuudessaan pelkästään suomalaisiin pien- ja keskisuuriin yrityksiin ja samalla siis rajataan haastatteluiden osalta kaikki muut pois. Myös liiketoimintakenttä on näissä tapauksissa fyysisesti isoilta osin Suomessa. Toki viennin osuus liiketoiminnasta on kaikilla haastateltavilla yrityksillä melko iso. Samalla myös työn tuloksissa ja yhteenvedossa rajaus on melko kapea ja perustuu ainoastaan näihin tehtyihin haastatteluihin. Isoimmat kontribuutiot keskittyvät nykyhetken ja lähitulevaisuuden tarkasteluun, kun vastuullisuutta pidetään keskiössä.

Kuitenkin toisen kappaleen kirjallisuuskatsauksessa alasta tarkastellaan vastuullisuutta ja sen kehitystä kansainvälisesti. Myös aika-ikkunan puolesta tarkastellaan historiaa niin pitkälle, kun on tarvetta. Kirjallisuuskatsauksessa ei siis rajata ulkopuolelle esimerkiksi alan isompia globaaleja toimijoita.

1.2 Tutkimusmenetelmä sekä tutkimusaineisto

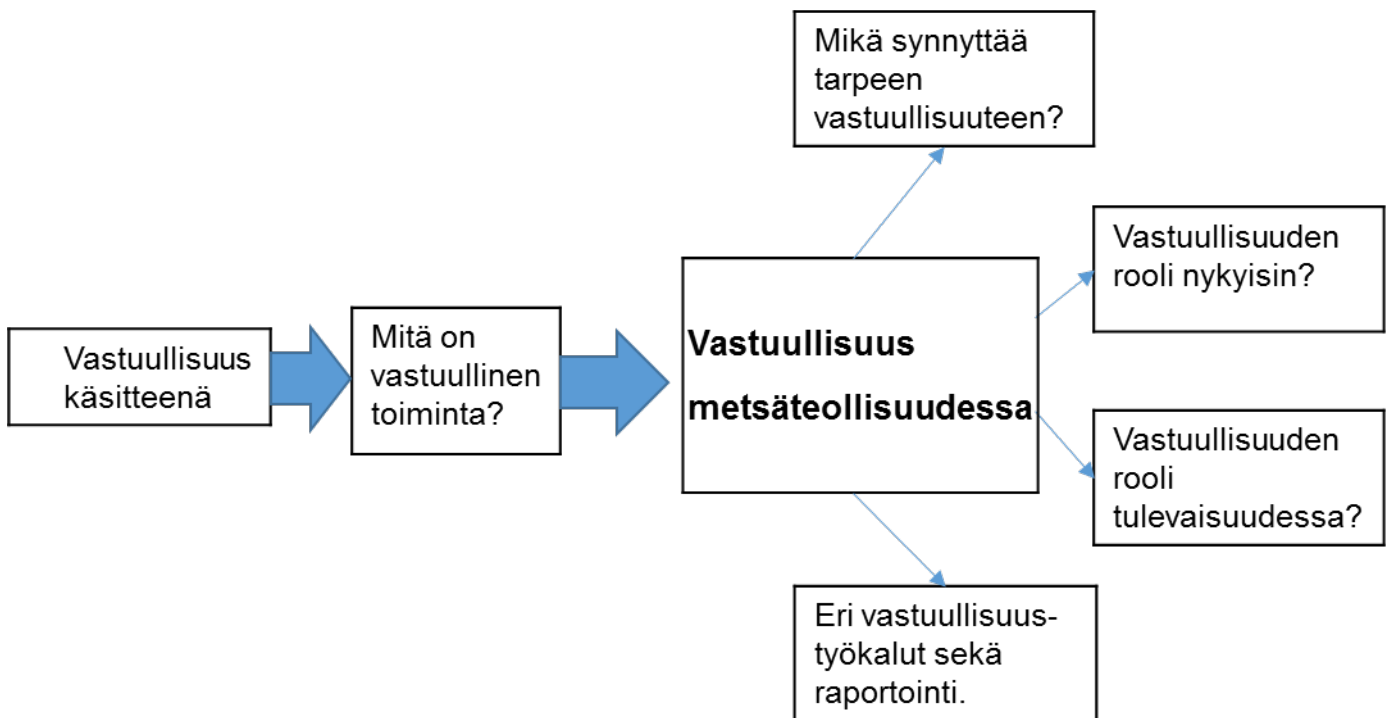
Tutkimusmenetelmänä käytetään puolistrukturoituja haastatteluja, joissa kaikkia kysymyksiä ei ole etukäteen määriteltä, vaan jätetään sijaa haastatteluteeman mukaiselle keskustelulle. Kuitenkin ydin ja punainen lanka ovat kaikissa sama. Haastattelut toteutetaan haastateltavan toiveiden mukaisesti joko sähköpostilla, puhelimitse tai kasvokkain. Iso osa haastattelua ovat kysymykset, jossa kohdeyritystä pyydetään arvioimaan omaa toimintaansa kouluarvosanoin. Näin syntyy vertailukelpoisia tuloksia ja kokonaiskuvan arvioiminen on helpompaa. Haastatteluista tutkielmassa on viisi kappaletta ja kohteina ovat kaksi keskisuurta yritystä sekä kolme pienempää toimijaa. Haastatteluista antoivat kaksi omistajaa, yksi toimitusjohtaja sekä kaksi metsäpääällikköä.

Lisäksi työn tekemisessä käytetään hyväksi alasta tehtyjä tieteellisiä artikkeleita, muuta kirjallisuutta ja esimerkiksi haastateltavien yritysten nettisivuja ja muita julkaisuja.

1.3 Teoreettinen viitekehys

Tutkielman teoreettinen viitekehys keskittyy vastuullisuuden käsitteen määrittelemiseen sekä siihen, millä tavalla se linkittyy nykyisin pienen metsäteollisuusyrityksen liiketoimintaan.

Vastuullisuus (määritellään tarkemmin kappaleessa 2.1) on varsin abstrakti käsite ja jokaisella on varmasti oma mielipiteensä siitä, mitä hän pitää vastuullisena toimintana ja mitä ei. Se luo myös suuren haasteen liiketoimintaan, koska etukäteen on hyvin vaikea arvioida, mitä erilaisilla esimerkiksi yhteiskuntavastuuta korostavilla toimilla on mahdollista saavuttaa. Tulokset ovat nähtävillä vasta jälkikäteen ja silloinkin yleensä välillisesti. Vastuullisen toiminnan tarkkaa arvoa liiketoiminnalle on erittäin vaikea mitata. Toki monet seikat, kuten esimerkiksi lainsäädäntö sekä kilpailijoiden toiminta, antavat hyviä suuntaviivoja siihen millainen toiminta koetaan vastuulliseksi ja hyväksyttäväksi.



Kuvio 1 Teoreettinen viitekehys

Viitekehysten (Kuvio 1) avulla tutkielman tekemisen rakenne selkeytyi ja sekä työn aihe, että kaikki tutkimuskysymykset saatiin laajasti käsiteltyä ja linkitettyä toisiinsa.

1.4 Työn rakenne

Työ koostuu viidestä pääluvusta. Johdannossa annetaan yleistietoa tutkielmasta ja sen tarkoituksesta, tavoitteista, tutkimusongelmista, teoreettisesta viitekehyksestä sekä tutkimusmenetelmästä. Toisessa luvussa käydään läpi vastuullisuuden käsitettä ja yritysvastuuta yleisellä tasolla. Miksi vastuullisuuteen panostetaan ja mitkä ovat sen vaikutukset yrityksissä, selvitetään myös kattavasti. Lisäksi kestävän kehityksen periaatteet avataan ja lopuksi mietitään yritysvastuun tulevaisuuden näkymiä. Kolmas luku käsittelee vastuullisuusteemaa metsäteollisuuden kontekstissa, varsinkin lainsäädännön kehittyminen sekä muut ajurit vastuullisuuteen avataan kattavasti. Neljäs luku koostuu haastatteluista ja viidennessä luvussa esitetään yhteenveto ja johtopäätökset, sekä

tarkastellaan tehtyä työtä. Lopuksi työssä esitellään lähdeluettelo sekä liitteissä haastattelukysymykset.

2. Vastuullisuus ja yritysvastuu yleisellä tasolla

Tässä kappaleessa esitellään aiheesta tehtyjä tutkimuksia mahdollisimman kattavasti. Myös muuta kirjallisuutta pidetään keskeisenä lähteenä. Vastuullisuuden tarkastelussa on huomioitava myös aihetta tukevat käsitteet, kuten kestävä kehitys ja sen merkitys liiketoiminnassa nykyisin, vastuullisuustyökalut sekä vastuullisuusraportointi. Ensin kuitenkin pohditaan, mitä vastuullisuudella tarkoitetaan.

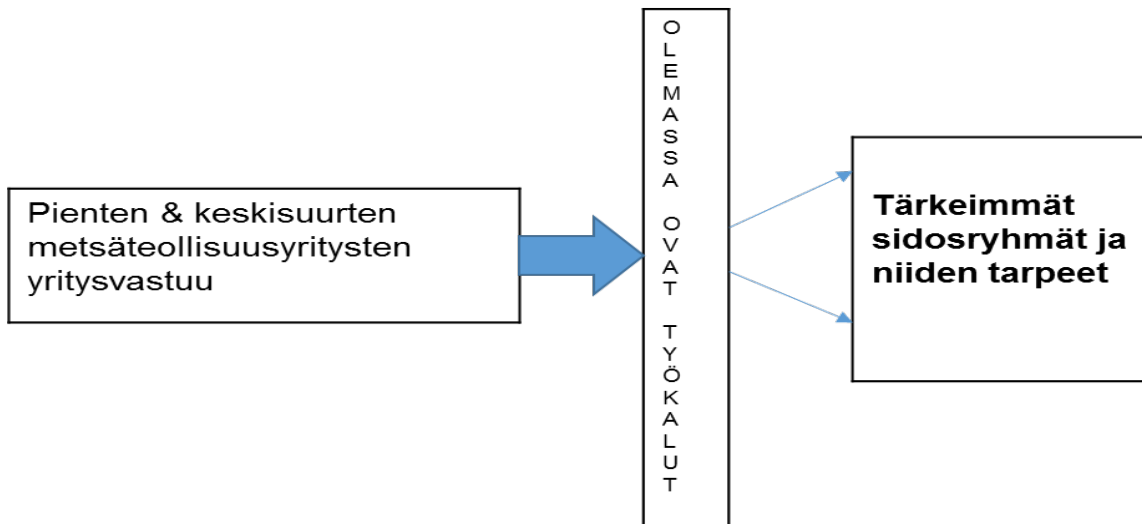
2.1 Vastuullisuus käsitteenä

Ennen kuin pureudumme aiheeseen tarkemmin, on hyvä käydä hieman läpi vastuullisuuden käsitettä. Organisaatioiden on pitänyt miettiä oman liiketoimintansa etiikkaa jo markkinoiden alusta saakka vuosisatoja sitten. Etiikan tarkempi merkitys ja samalla organisaation suhde ympäröivään yhteiskuntaan on muuttunut paljon vuosien saatossa, mutta ne ovat edelleen keskusteluissa ja jopa vahvempana kuin aiemmin. Vastuullisuutta liiketoiminnassa on kuvattu 1970-luvun jälkeen useilla konsepteilla, kuten esimerkiksi yhteiskuntavastuun (corporate social responsibility CSR), yritysvastuun (corporate responsibility CR) ja vastuullisuuden (sustainability) avulla. Näiden termien määritelmät ovat olleet hyvin monimuotoisia, mutta pääsääntöisesti ideana kaikissa on ollut sama, eli organisaatioiden yhteiskunnallisen vastuullisuuden kuvaaminen. Suomessa vastuullisuuden historiallista kehitystä voidaan yhdistää kolmeen eri aikakauteen ja samalla jakaa kolmeen osaan: teollistumisen aikakausi, ympäristötietoisuuden ilmaantuminen ja viimeisenä globalisaatio. Nämä ovat kaikki tapahtuneet muun kehityksen mukana 1800-luvun lopulta lähtien ja muokanneet vahvasti sitä käsitystä, mitä yhteiskunnassa pidetään vastuullisena toimintana. (Mikkilä, Panapanaan & Linnanen 2015, 209 - 210) Vastuullisuuden keskustelun fokus on siis vaihdellut Suomessa aikakaudesta riippuen.

Vastuullisuus on käsittänyt sen tarkastelun pääasiallisesti kolmen ulottuvuuden kautta, jotka ovat olleet organisaatioiden taloudellinen vastuullisuus, ympäristövastuu ja viimeiseksi yhteiskuntavastuu tai sosiaalisen vastuun elementti (Panapanaan, Linnanen, Karvonen & Phan 2003). 1900-luvun alku toi mukanaan keskustelun esimerkiksi työntekijöiden työoloista tehtaissa. Siitä saakka työntekijöiden asema on parantunut

erilaisten toimien ja muun muassa ammattiliittojen syntyminen takia aina tähän päivään saakka. Ympäristövastuu taas dominoi keskustelua 1960-luvulta aina 1990-luvulle saakka, kun ihmisten ympäristötietoisuus lähti räjähdysmäiseen kasvuun muun muassa tiedonvälityksen kehityksen seurauksena. Sen jälkeen voimakas globalisoituminen on kääntänyt fokuksen organisaatioiden sosiaaliseen vastuuseen ja ympäristövastuuseen koko maailman mittapuussa. (Mikkilä et al. 2015, 209 - 228) Tätä kuvaa hyvin myös Elkington (1997) teoksessaan, jossa ”Triple bottom line” ajattelun avulla nämä kolme tekijää rakentavat yrityksen yhteiskuntavastuun kentän. Siinä taloudellinen varmuus, negatiivisten ympäristövaikutusten eliminoiminen sekä sosiaalisten odotusten täyttäminen muodostavat yhteiskuntavastuun kokonaisuuden.

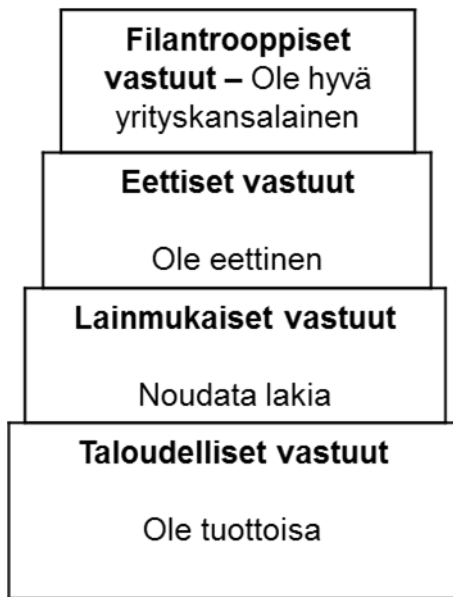
Tässä tutkielmassa vastuullisuudesta käytetään termiä yritysvastuu ja koska tarkastelun kohteena ovat pienet ja keskisuuret yritykset, niin se määritellään seuraavalla tavalla: **organisaation kehittämistä jo olemassa olevien työkalujen avulla siten, että huomioon otetaan yrityksen tärkeimpien sidosryhmien tarpeet.** Pienemmissä organisaatioissa lähiympäristön sidosryhmien asettamat normit toimivat usein suurimpana vaikuttavana tekijänä sille, millaiseksi yritysvastuu ja sen tärkeys koetaan (Brown & King 1982). Alan suuremmilla toimijoilla voi olla valtaa määriteltäessä se, mitä pidetään vastuullisena toimintana ja mitä ei, mutta pienempien toimijoiden osaksi jää toimintatapojen ja käytäntöjen kopioiminen. Isoille organisaatioille yritys vastuun harjoittaminen laajemminkin skaalassa tulee suhteessa halvemmaksi ja näin sitä on helppo toteuttaa ja se on myös median suuntaan hyvin näkyvää. Pienemmillä organisaatioilla taas jopa henkilökohtaisetkin suhteet sidosryhmiin ovat se tärkein ajuri yritys vastuuseen. (Graafland, Van de Ven & Stoffele 2003) Määritelmää on havainnollistettu kuviossa 2.



Kuvio 2 Pienten ja keskisuurten metsäteollisuusyritysten yritysvastuu

Yritysvastuusta viime aikoina paljon käytetty tarkempi määritelmä on Carrollin kehittämä neljän tason sosiaalisen vastuun malli. Tässä vastuu on jaettu neljään eri hierarkkiseen tasoon ja siinä on hyvin paljon samaa kuin esimerkiksi Maslown tarvehierarkiassa. Alimmalla tasolla on perustarve, tässä tapauksessa taloudellinen vastuu. Mikään yritys ei voi jatkaa pitkällä tähtäimellä toimintaansa ilman tuottavuutta. Seuraavalla tasolla tulee tarve noudattaa lakia eli lainmukaiset vastuut. Nämä kaksi alinta tasoa ovat edellytyksenä kaikelle toiminnalle ja ilman niitä yritys ei voi harjoittaa liiketoimintaansa pitkällä tähtäimellä. Seuraava taso on eettiset vastuut ja ylin taso filantrooppiset vastuut, jolla tarkoitetaan epäitsekkeitä toimintaperiaatteita. (Carroll 1979, 1991) Tämä on kuvattuna kuviossa 3.

Kuten mallista (Kuvio 3) näkyy, ovat kaksi ensimmäistä tasoa pakollisia perustarpeita ja kaksi ylintä liiketoiminnassa vapaaehtoisia. Kuitenkin näiden ylempien tasojen rooli on korostunut ja kokonaisvaltaista yritys vastuuta pidetään metsäteollisuudessa tärkeänä. Eettiset toimintaperiaatteet ovat esimerkiksi ympäristökysymyksissä keskeisiä ja ne tarkoittavat oikeudenmukaista toimintaa. Filantrooppisissa vastuissa taas tarkastelussa ovat enemmän näkyvämmät toiminnot, kuten hyväntekeväisyys ja muu yhteiskunnan hyvinvoinnin kehittäminen.



Kuvio 3 Carrollin sosiaalisen vastuun malli (Carroll 1979, 1991).

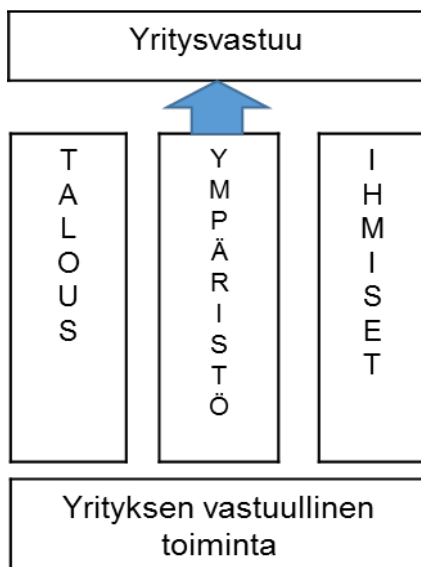
Pienyritysten vastuullisuutta on tarkasteltu aina 1980 – luvulta lähtien ja ensimmäisiä sitä koskevia tutkimuksia olivat Wilsonin (1980) sekä Chrisman & Fryn (1982) tekemät kyselytutkimukset. Ensimmäisessä kysyttiin pienyrittäjien näkemyksiä yhteiskuntavastuun käsitteestä ja toisessa vertailtiin pienyrittäjien ja ei-yrittäjien käsityksiä vastuullisuudesta. Suomessa ja kansainvälisesti pienyrittäjien vastuullisuuden tarkastelu on kuitenkin ollut vähäistä suhteessa tutkimusten määrään. Iso osa niistä käsittelee isompien organisaatioiden yhteiskuntavastuuta.

2.2 Kestävä kehitys

Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan sellaista toimintaa, jossa ihmiskunnan kehitykseen suunnatut toimet vastaavat nykyisiin tarpeisiin vaarantamatta tulevien sukupolvien maailmaa ja heidän mahdollisuuttaan samaan (Harmaala & Jallinoja 2012, 16).

Kestävän kehityksen alku on johdettavissa vuoteen 1987 ja Brundtlandin komission julkaisemaan raporttiin ”Our common future”. Raportissa vaadittiin koko maailmanlaajuisia sitoutumista kestävän kehityksen periaatteisiin, kun aiemmin fokus oli ollut lähes pelkästään kolmansissa maissa. Tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta siitä, että nykyhetken päätöksillä ei saa vaarantaa tulevien sukupolvien maailmaa. Tämän jälkeen kestävä

kehitys on ollut poliittisessa keskustelussa läsnä kaiken aikaa ja muun muassa YK:n ympäristö- ja kehityskokouksessa Rio de Janeirossa vuonna 1992, jossa sitouduttiin useisiin sen periaatteisiin kansallisella tasolla. Sen jälkeen Johannesburgissa on järjestetty huippukokous vuonna 2002, jossa arvioitiin edellisen tuloksia ja tehtiin päätöksiä tulevaisuuden suhteen. Nämä ovatkin olleet suurimpia yksittäisiä hetkiä kestävän kehityksen polulla. (Tervo 2008, 14) Kestävä kehitys jaetaan jo yleisesti kolmeen osaan: ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen ulottuvuus (Dyllick et al. 2002; Harmaala et al. 2012, 16; Tervo 2008, 15) Näistä tekijöistä on johdettu muun muassa kolmen pilarin malli, jossa vastuullisen yritystoiminnan perustan muodostavat yhdessä juuri taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristövastuu (Lehtipuu & Monni, 66). Tämä on havainnollistettu kuviossa 4.



Kuvio 4 Kolmen pilarin malli (Lehtipuu & Monni)

Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan kansalliset rajat ylittävää yhteistyötä taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen hyvinvoinnin kehittämiseksi, mutta samalla pitäen mielessä kaiken aikaa tulevat sukupolvet. Luonnon resurssit eivät ole loppumattomat ja niiden jatkuvaa uusiutumista kestävän kehityksen periaatteilla pyritään suojaamaan. Samalla kestävä kehitys määritelmänä on lähes synonyymi vastuullisen toiminnan kanssa. Kestävän kehityksen periaatteita noudatetaan valtiotasolla ja siihen liittyvät kokoukset ja komissiot vetävät puoleensa valtiojohtoa ja muita päättäviä elimiä. Vastuullisuuden käsite

ja sitä kautta yritysvastuu on taas pienemmässä mittakaavassa tapahtuvaa toimintaa, jossa organisaatiotasolla ja yrityksissä otetaan toiminnassa huomioon lähiympäristön ja sidosryhmien tarpeet.

2.3 Miksi vastuullisuuteen panostetaan - hyödyt ja haasteet?

Yhteiskuntavastuun harjoittamisella on potentiaalia luoda vahvempi suhde yritysten ja sen sidosryhmien väliin (Peloza & Shang 2011). Yritysetiikka voidaankin nähdä eettisten, eli yleisesti hyväksytyjen toimintatapojen ja liike-elämän vuorovaikutuksena. Siinä tarkastellaan muun muassa yrityselämän moraalisia ongelmia systemaattisesti ja tarkastelu voi tapahtua niin yksilöiden kuin vaikkapa instituutioiden tasolla. (De George 1999, 24 - 25) Yritysvastuuverkosto FIBS:in (Finnish Business & Society) tekemässä tutkimuksessa ”Miksi yritykset panostavat vastuullisuuteen” (2014) selviää mielenkiintoisia tuloksia. Tutkimus on laajin Suomessa vastuullisuutta kartoittava ja puhelimitse toteutettava kyselytutkimus. Kolme yritysten ilmoittamaa pääsyytä vastuullisuuteen panostamiseen ovat:

1. Tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaaminen
2. Yritysmaineen rakentaminen
3. Vastuullisuus on liiketoimintamme lähtökohta

Nämä tekijät olivat yhteensä hieman yli 70 prosenttia kaikista valituista syistä. Erittäin olennaisena vastuullisuutta piti myös noin 71 prosenttia kaikista vastaajista. Organisaation ylin johto nähtiin ylivoimaisesti suurimpana yksittäisenä vaikuttavana tekijänä vastuullisuuteen sitoutumiseen, omistajat ja asiakkaat tulivat vasta sen jälkeen ja niiden osuus yhdessä oli vain noin 20 prosenttia enemmän kuin johdon yksinään. Vastuullisuusviestinnän tärkeimpinä kohderyhminä pidettiin asiakkaita ja henkilöstöä. Ylivoimaisesti suurimmaksi positiiviseksi vaikutukseksi nähtiin yrityksen vastuullisen maineen rakentaminen. (Yritysvastuututkimus 2014)

Haasteiden osalta vastaukset jakautuivat hieman tasaisemmin. Kuitenkin vastuullisuuden johtamisessa suurimmat haasteet nähtiin vastuullisuuden strategisessa integroimisessa

koko liiketoimintaan sekä vastuullisuustoiminnan vaikutusten mittaamisessa ja seurannassa. Nämä kattoivat lähes puolet kaikista vastauksista. Haastavimmaksi vastuullisuusteemaksi valikoitui useita vaihtoehtoja, jotka olivat järjestyksessään suosituimmasta alkaen toimitusketjujen hallinta, vastuullisuusviestintä sekä maineen hallinta, työtyytyväisyys ja työhyvinvointi, ympäristövaikutusten hallinta ja sidosryhmävaikutus. (Yritysvastuututkimus 2014)

Kuten tuloksista näkyy, niin vastuullisuuteen panostetaan yrityksissä erityisen paljon ja tietämys aiheesta on laajaa. Kuitenkin suurimmaksi hyödyksi koetaan edelleen positiivisen maineen rakentaminen. Vastuullisuutta ei ainakaan tässä tutkimuksessa (Yritysvastuututkimus 2014) vielä tunnistettu laajasti tulostekijäksi.

Nykyisin useat henkilöt yritysten johdosta ovatkin hyväksyneet vastuulliset toimintaperiaatteet liiketoiminnan edellytykseksi. 1990 – luvun puolivälissä paikalliset viranomaiset olivat aktiivisimpia vastuullisuuden puolestapuhujia, mutta fokus on siirtynyt siitä yrityksiin enenevässä määrin. Vastuullisuudesta on tullut aikamme mantra, jonka avulla yritetään suojella ympäristöä ja kulttuurisia saavutuksiamme tulevia sukupolvia varten. (Dyllick & Hockerts 2002)

Green & Peloza toteavat artikkelissaan (2011), että yhteiskuntavastuun harjoittaminen tuottaa yritysten asiakkaille kolmea erilaista arvoa. Nämä kolme ovat tunteellista, sosiaalista ja funktionaalista arvoa tuottavat tekijät. Kun kontekstina on taloudellinen epävakaus, niin näistä kaksi ensimmäistä eli tunteellinen ja sosiaalinen näyttävät artikkelin tutkimustulosten perusteella olevan uhrattavissa olevia arvoja asiakkaiden preferensseissä. Kuitenkin funktionaalista arvoa asiakkaalle tuottava yhteiskuntavastuun harjoittaminen nähdään huomattavana kriteerinä ostopäätöksen hetkellä. Asiakkaan on siis ainakin taloudellisen epävakauden vallitessa saatava vastuullisen ostoksen avulla itselleen näkyvää lisäarvoa, tai muuten hän priorisoi ja tekee valinnan mahdollisesti halvempaan tuotteeseen kallistuen. Taantuman taloudelliset realiteetit tulivat tutkimuksessa siis selkeästi esille. (Green et al. 2011)

Yhteenvetona vastuullisuuteen panostetaan yrityskuvan ja brändin rakentamisen takia, koska ne vaikuttavat paljon yrityksen sidosryhmien asenteeseen yritystä itseään kohtaan. Sidosryhmien tarpeet nähdään erittäin tärkeänä vastuullisuuden arvoa määrittelevänä tekijänä. Suurimmaksi haasteeksi nousee selkeästi eri toimintojen arvottaminen - mikä toiminto tuo yritykselle lisäarvoa jotakin kautta ja mikä ei?

2.4 Miten vastuullisuus ilmenee yrityksissä?

Helpoin ja näkyvä tapa yrityksillä ilmoittaa omista vastuullisuuden toimistaan on niiden listaaminen suoraan omille Internet-sivuille. Esimerkiksi suuri suomalainen pelialan yritys Raha-automaattiyhdistys listaa omat vastuullisen toiminnan keinonsa näkyvästi omilla sivuillaan. He erottelevat vastuullisuuden vielä muutamaa pienempään kokonaisuuteen ja nämä ovat rahapelitoiminnan vastuullisuus, RAY:n yhteiskuntavastuu ja markkinointiviestinnän eettiset periaatteet. (Raha-automaattiyhdistys 2016) Saman tekevät monet muut isot yritykset.

Vastuullisuusraportointia yritys voi harjoittaa sekä sisäiseen että ulkoiseen käyttöön. Sisäinen raportointi on suunnattu johdon avuksi päätöksentekoon ja ulkoinen eritoten yrityksen sidosryhmiä varten. Se on oiva tapa rakentaa luottamusta esimerkiksi asiakkaiden, toimittajien, alihankkijoiden ja muun ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Raportoinnin avulla on mahdollista viestiä omista arvoista ja periaatteista sekä liiketoiminnan tavoitteista. (Talvio & Välimaa 2004, 124 – 125)

GRI (Global Reporting Initiative) on kansainvälisesti tunnetuin viitekehys vapaaehtoiseen yhteiskunta- ja yritysraportointiin (Brown, De Jong & Levy 2009). Uusin siitä ilmestynyt versio on GRI 4 ja myös Suomessa osa yrityksistä on jo siirtynyt käyttämään sitä. Raportointivaatimukset koostuvat seitsemästä osa-alueesta, joihin kuuluvat muun muassa strategia ja analyysi sekä hallintokäytännöt ja johtamisen lähestymistavat. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015)

GRI on ollut erittäin onnistunut raportointistandardi sen perustamisen jälkeen vuodesta 1999 alkaen. Kehittäjät huomioivat sitä perustaessaan kaikki olemassa olleet rakenteet sekä voimasuhteet ja rakensivat uuden instituution standardoidun vastuullisuusraportoinnin ympärille. Tällä hetkellä se on keskeinen työkalu vastuullisuuden hallintaan sekä yrityksen maineen ja brändin rakentamiseen. (Brown et al. 2009) Melkein 2000 yritystä julkaisee vastuullisuusraporttinsa GRI standardien mukaan ja niistä suurin osa tulee Euroopasta, mutta viime vuosina Aasian sekä Etelä-Amerikan maiden osuus on kasvanut merkittävästi (Lähtinen et al. 2016).

Muita yritysten vastuullisuuden mittaamiseen ja raportointiin sekä arviointiin liittyviä kansainvälisiä standardeja ovat muun muassa ISO 26000 ja AA 1000. Lisäksi Euroopan Unionin komissio on tehnyt muutoksen raportointivelvollisuuksissa ja suuret, yleisen edun

kannalta merkittävät yhtiöt (esimerkiksi luottolaitokset & vakuutusyhtiöt, liikevaihto yli 40 miljoonaa euroa) joutuvat jatkossa tekemään toimintakertomuksen ohessa selvityksen toimintalinjoistaan. Tuo selvitys koskee esimerkiksi yrityksen ympäristö- ja sosiaalisia asioita sekä korruption ja lahjonnan torjuntaa. Direktiivi tulee voimaan viimeistään vuoden 2017 alusta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015)

Metsäteollisuusyritysten osalta tässä vaiheessa mainittakoon jo sertifiointijärjestelmät ja varsinkin PEFC – sertifikaatti. (Programme for the Endorsement of Forest Certification, tarkempi kuvaus luvussa 3.2) Käytännössä lähes kaikki talousmetsä Suomessa on tämän sertifikaatin alla ja se on merkittävä tapa näyttää omia vastuullisia toimintatapoja. Toinen keskeinen sertifikaatti metsäteollisuudessa on FSC (Forest Stewardship Council), jonka päämäärä on edistää kestävä kehitystä (FSC 2016).

Näiden lisäksi yritykset voivat käyttää ympäristöjärjestelmä EMAS:ia (the Eco-Management and Audit Scheme), joka sitoutuu ympäristölainsäädännön noudattamiseen, ympäristönsuojelun tason jatkuvaan parantamiseen sekä julkiseen raportointiin ympäristöasioista. Järjestelmä perustuu EU:n asetukseen ja kansainvälisen ISO 14001 -ympäristöjärjestelmästandardin mukaiseen kokonaisuuteen. (Ympäristö 2015)

2.5 Tulevaisuuden trendit

Yritysvastuututkimuksessa (FIBS 2014) otettiin kantaa myös tulevaisuuteen tutkimuksen viimeisten kysymysten kohdalla. 78 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että seuraavan viiden vuoden aikana vastuullisuuden merkitys omassa yrityksen liiketoiminnassa tulee kasvamaan. Sen lisäksi 60 prosenttia vastaajista näkee, että vastuullisuusinvestointien määrä tulee lisääntymään saman ajanjakson aikana.

Tulevaisuudessa olisi tutkittava tarkemmin, miten kuluttajat vastaavat yritysten erilaisiin tapoihin harjoittaa yhteiskuntavastuuta, kun mietitään kolmea tunnistettua erilaista lisäarvon tuoton tapaa eli tunteellista arvoa, sosiaalista arvoa ja funktionaalista arvoa erillään toisistaan. Suurin osa tähän mennessä tehdyistä tutkimuksista keskittyy tunteellisen ja sosiaalisen arvon tutkimiseen, kuten vaikkapa yritysten filantropian eli hyväntekeväisyystyön hyödyllisyyden tarkastelemiseen. Yksi tutkimuskohde voisi olla sellainen, jossa vertaillaan eri tuotteita, joilla on poikkeavat ominaisuudet toisistaan ja tarkastellaan kuluttajien maksuhalukkuutta niistä. Osassa tuotteista olisi tällöin erilaisia

vastuullisuus näkökulman kannalta tärkeitä ominaisuuksia ja osassa ei. Samalla saataisiin tarkempaa informaatiota tekijöistä, joista kuluttajat ovat valmiita maksamaan enemmän ja jotka samalla siis tuottavat heille lisäarvoa. (Green et al. 2011)

Markkinointitutkimusten tekijät voivatkin olla merkittävä apu, kun määritellään erilaisten vastuullista toimintaa osoittavien toimintojen taloudellista hyötyä. He luovat paljon ymmärrystä aiheesta tutkiessaan esimerkiksi asiakkaiden kasvanutta lojaaliutta yritystä kohtaan tai tahtoa maksaa premio tuotteen hinnan suhteen. Markkinointitutkijoiden tulosten painoarvon tulisi tulevaisuudessa kasvaa. (Peloza et al. 2011)

3. Yritysvastuu metsäteollisuussektorilla

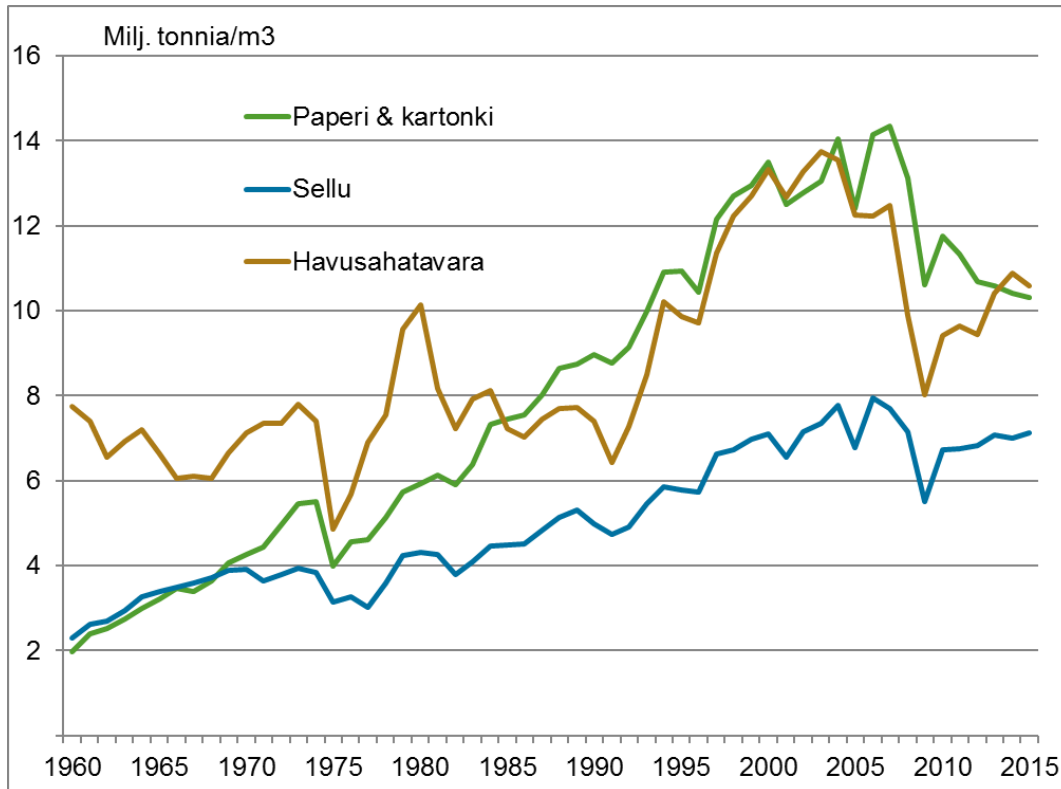
Tässä kappaleessa käsitellään yritysvastuuta metsäteollisuudessa. Varsinkin erilaiset ajurit, jotka ovat ajaneet organisaatiot yritysvastuuseen panostamiseen saavat huomiota. Näistä ajureista esitellään varsinkin lainsäädännön kehittyminen kattavasti.

3.1 Metsäteollisuus lukuina

Nykyisin metsäteollisuus, eli kaikki puuta raaka-aineenaan käyttävä teollisuus, työllistää lähteestä riippuen noin 40 000 henkilöä ja sen osuus viennistä on jopa 20 prosenttia. (Luonnonvarakeskus 2016a, Metsäteollisuus 2016) Metsäteollisuuden rinnalla kulkee tiiviisti metsätalous, jolla tarkoitetaan ensisijaisesti puuston kasvatusta ja myyntiä, ja nämä kaksi muodostavat yhdessä metsäsektorin (Metsäteollisuus ja innovaatiot 2009). Vaikka metsäsektori onkin pienentynyt vuosittain jo vuosikymmenien ajan, työllisti se silti esimerkiksi vuonna 2014 yhteensä noin 65 000 ihmistä (Luonnonvarakeskus 2016b). Välillinen vaikutus on kuitenkin eri arvioiden mukaan moninkertainen työllisyysvaikutukseen nähden ja taloudellista hyötyä metsäsektorin kautta saavia on jopa 200 000 (Metsäpolitiikka 2016, Metsäteollisuus 2016). Ei ole siis liioiteltua sanoa, että metsäsektorin ja sitä kautta metsäteollisuuden vaikutus maamme hyvinvointiin on äärimmäisen keskeinen ja se tulee näyttelemään myös tulevaisuudessa isoa roolia.

Maassamme tuotettiin vuonna 2015 10,3 miljoonaa tonnia paperia ja kartonkia sekä 7,15 miljoonaa tonnia sellua. Havusahatavaran osalta lukema oli 10,6 miljoonaa kuutiota. Vuonna 2014 koko tuotannon bruttoarvo oli hieman alle 20 miljardia euroa ja siinä on pudotusta edelliseen vuoteen nähden noin 5 prosenttia. Eri teollisuuden aloista metsäteollisuus on osuudellaan kolmanneksi suurin, edellä ovat ainoastaan metalliteollisuus noin 33 miljardin euron sekä kemianteollisuus hieman yli 20 miljardin euron bruttoarvoillaan. Bruttoarvon kehitystä viimeisen kymmenen vuoden aikana tarkasteltaessa voidaan todeta, että ennen vuoden 2009 historiallista notkahdusta, jolloin bruttoarvo tippui noin 23 miljardista lähes 16 miljardiin, on se liikkunut kaiken aikaa hieman yli 20 miljardissa. Vuonna 2007 se oli lähes 24 miljardia euroa. Metsäteollisuuden tuotannon kehitystä 1960 luvulta saakka tarkasteltaessa nähdään, että kasvu on ollut jatkuvaa juuri vuosiin 2008–2009 asti, jolloin siinä esiintyy suuri pudotus. Tuotantomäärien

kehittyminen 1960-luvulta vuoteen 2016 on havainnoitu kuviossa 5. (Metsäteollisuuden tilastopalvelu 2016)

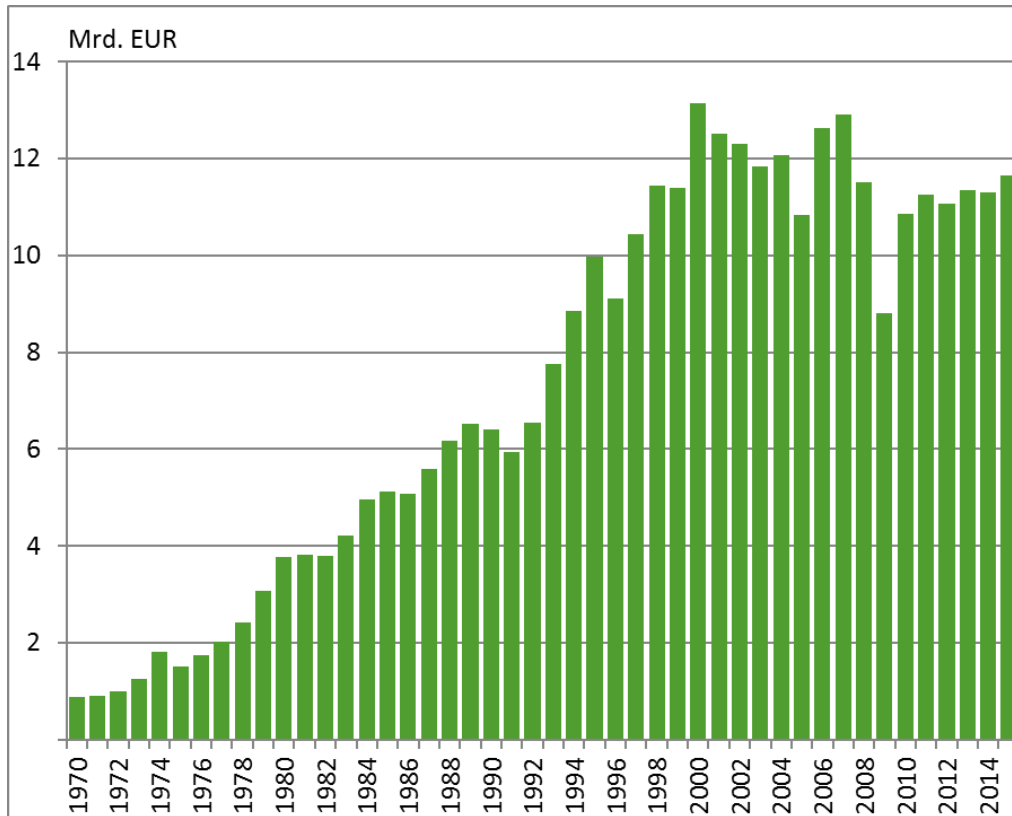


Kuvio 5 Metsäteollisuuden tuotannon kehitys (Metsäteollisuuden tilastopalvelu 2016)

Viennin arvon kehityksen seuraaminen on myös erityisen tärkeää, koska metsäteollisuus on kattanut noin viidenneksen Suomen koko viennin osalta viimeisten vuosien aikana ollen erittäin merkittävä tekijä Suomen kokonaisviennistä. Merkittävimmät vientituotteet ovat juuri paperi ja kartonki sekä dieselpolttoaineet (yhteensä 10,4 miljardia euroa), sekä sen jälkeen suhteellisen tasaisessa rintamassa muun muassa ruostumattomat teräkset, selluloosa ja sahatavara. Kuviossa 6 esitetään viennin arvon kehittyminen viimeisten vuosikymmenien ajalta. (Metsäteollisuuden tilastopalvelu 2016)

Molemmista kuvioista (Kuvio 5 & kuvio 6) selviää, että varsinkin 1990-luvulla Neuvostoliiton hajoamisen seurauksena sekä tuotannon että viennin kasvu on ollut hurjaa. Sen jälkeen viennin kasvun osalta lukuun ottamatta vuotta 2009 suurta kehitystä ei ole tapahtunut kumpaankaan suuntaan ja viimeiset vuodet määrä on pysynyt lähes vakiona.

Pudotus tapahtui pääosin Venäjän ilmoittamien vientitullien takia (Hetemäki, Niinistö, Seppälä & Uusivuori 2011, 23).



Kuvio 6 Metsäteollisuuden viennin arvon kehitys vuosina 1970 – 2015 (Metsäteollisuuden tilastopalvelu 2016)

Aiemmin tutkielmassa mainittu paperin kysynnän ennustettu taantuma onkin erittäin huolestuttavaa, kun kokonaistuotannon ja viennin arvojen kehitystä tarkastelee. Uusia innovaatioita todella tarvitaan, että maamme voi jatkossakin nojata metsäteollisuuden varaan. Tästä mainiona esimerkkinä voidaan nostaa esille Metsä Groupiin kuuluvan Metsä Fibren rakennuttaman uudenlaisen biotuotetehtaan, jota rakennetaan Äänekoskelle. Kyseessä on Suomen metsäteollisuushistorian suurin investointi 1,2 miljardin kokonaissummallaan. Työllistävän vaikutuksen odotetaan olevan jopa 1500 henkilöä. (Biotuotetehtas 2016)

Myös tässä näkökulmassa vastuullisuuden tarkastelu on mielenkiintoista, koska se voi tosiaan olla väylä uuteen nousuun. Tällaisia vastuullisuuden rooliin ja merkitykseen liittyviä

tutkimuksia on harvoin kohdistettu pieniin ja keskisuuriin metsäteollisuuden yrityksiin ja tutkimuksen kohteeksi ovatkin usein otettu alan suuret toimijat. Sitä aukkoa tämä tutkielma pyrkii täyttämään keskittäessään katseensa juuri näihin pienempiin toimijoihin ja heidän tulevaisuuden näkemyksiin menestyksekkään liiketoiminnan perusteina, kun mietitään vastuullisuutta ja mahdollisesti jopa sen pitämistä liiketoiminnan keskiössä. Ennen tulevaisuuden kuvaamista on tietenkin hyvä käydä läpi nykytilanne yrityksissä sekä matka siihen.

3.2 Mitä on yritysvastuu metsäteollisuudessa?

Alkuperäinen keskustelu metsäteollisuusyritysten yritys vastuusta ja siitä, pitäisikö siihen osoittaa voimavaroja vai ei, on muuttunut jo enemmän keskusteluksi, jossa mietitään missä ja milloin yhteiskuntavastuuta tulisi harjoittaa sekä mitä kaikkia hyötyjä siitä on organisaatioille. Tämä näkyy suuresti myös suomalaisen metsäteollisuuden tekemisessä. (Luvussa 4 laajemmin haastattelutuloksia) Metsäteollisuuden alalla käytetään paljon sekä aikaa että rahaa uusien ympäristöystävällisempien prosessien ja teknologioiden kehittämiseen sekä niiden tutkimuksiin (Sonnenfeld 2002).

Metsäyhdistyksen teettämästä Metsä ja puu -mielipidetiedustelusta selviää, että noin viisi vuotta sitten tapahtunut käänne suomalaisten luottamuksesta metsäalaan on jatkanut vahvistumistaan. Kaikki kyselyn tulokset kertoivat luottamuksen vahvistumisesta. Melkein 90 prosenttia vastaajista pitää metsien hoitoa melko tai erittäin hyvänä. Myös metsäammattilaisiin luotetaan vahvasti ja Suomen hyvinvoinnin nähdään perustuvan metsiin myös tulevaisuudessa. Kyselyn tulokset olivat myös parantuneet edelliseen siinä suhteessa, että entistä useampi pitää metsien käsittelyä luonnon kannalta parempana nykyisin, kuin kymmenen vuotta sitten. Myös metsäteollisuuden kilpailukykyyn luotetaan kansalaisten silmissä paljon, kun muilla teollisuudenaloilla arviot ovat sen sijaan laskeneet. Hyvinvointimme tärkeimpänä perustana pidetään metsäteollisuutta ja sitä mieltä oli lähes 85 prosenttia vastaajista. (Metsäyhdistys 2016b)

Metsäteollisuus on ollut alusta saakka ympäristölle ja siitä käytävälle keskustelulle herkkä sektori, koska se nojaa lähes täysin luonnon resursseihin ja sillä voi olla vahva vaikutus ekosysteemiin. Metsäteollisuus perustuu pitkälti uusiutuviin luonnonvaroihin ja tämän takia myös kestävä kehitys on alalla erityisen tärkeä aihe (Li & Toppinen 2011). Ei ole olemassa

voimaa tai ilmiötä, joka vaikuttaisi metsiimme yhtä paljon kuin liiketalous, vaikka otettaisiin huomioon kaikki aina ilmastonmuutoksesta alkaen. Kun yhteiskuntavastuuta tarkastellaan metsäteollisuudessa, niin sen sisältö riippuu hyvin paljon yrityksen kokoluokasta sekä sen lisäksi maantieteellisestä alueesta, jossa se harjoittaa liiketoimintaansa. Yritysten motivaatio harjoittaa yhteiskuntavastuuta on johdettavissa neljään eri tyyppiin:

1. Kulujen ja operationaalisen riskin vähentämiseen
2. Kilpailuedun hankkimiseen
3. Yrityksen maineen ja lainmukaisuuden parantamiseen
4. Osakkeenomistajien intressien integroiminen lisäarvon luomiseen monella eri rintamalla samaan aikaan (synerginen arvon luominen). (Panwar, Kozak & Hansen 2016, 70 – 71)

Jos organisaatioissa edistetään kestäväää yrityskulttuuria, on sillä mahdollista luoda lisäarvoa sekä parantaa suorituskykyä. (Panwar et al. 2016, 70 - 71)

Katja Tervon kirjassa *Metsän hiljaiset* (2008) haastatellaan kolmea eri sukupolvea metsätyön ammattilaisia ja kuunnellaan heidän tarinansa aina 1900 – luvun puolivälistä tähän päivään. Haastatteluissa tulee ilmi mielenkiintoisia havaintoja siitä, millä tavalla työ on käytännössä muuttunut vuosikymmenien aikana. Yhtenä suurimmista muutoksista esitetään tekniikan kehitys sekä luonnonsuojelu. Eräs metsäkoneyrittäjä kertoo seuraavaa:

”On se varmaan muuttunu sillä tavalla se arvostus ainaki, että tämän mehtätyön tekemisen ja työn suorittamisen vaatimustaso on noussu hirveesti. Siis pitää olla niinku insinööri joka lajissa” ... ”Kyllä se tuossa jo vuosia sitten alko, niinku siitä lähtien se (luonnonsuojelu) on ollu aika rajuu. Se on oikeastaan pakko ollu siihen panneutuu niin yrittäjien kuin kuljettajienki ihan päivittäin” ... ”Se on tänä päivänä nuo ympäristöseikat semmosia, että siellä ei ihan mitä vaan saa tehdä, että se on otettava kaikki (huomioon). Jos niitä ei ole merkattu leimikkoon, niin se on melkein käytävä etukäteen kahtomassa, että jos siellä on lähteitä tai muita.” (Tervo 2008, 139 - 140)

Monissa kirjan (Tervo 2008) haastatteluissa toistuvat samat asiat. Työ on muuttunut hurjasti ja sen arvostus on laskenut ihmisten silmissä. Ennen kaikkea luonnonsuojelu on tullut isoksi osaksi alaa. Tämä tukee hyvin luvun alkupuolella esitettyä jakoa vastuullisuuden käsitteen jakamisesta kolmen eri aikakauden mukaan. 1960-luvulta alkanut ympäristötietoisuuden aikakausi näkyy ja kuuluu kirjan haastatteluissa selvästi. Kaikenlaiset säännöt ja asetukset liittyen ympäristönsuojeluun näkyvät metsätyön

ammattilaisen työssä kaiken aikaa ja niiden noudattaminen vaatii paljon. Myös alan rakennemuutos on yhdistävänä tekijänä useissa haastatteluissa. Esimerkiksi kaikki erilaiset työkoneet ja käytännöt ovat kehittyneet hurjasti ja nykyisin tietotaitoa vaaditaan selkeästi aiempaa enemmän. Lisäksi alan ammattimaiseen harjoittamiseen vaadittavat taloudelliset panokset ovat nousseet moninkertaisiksi.

1980 – luvun lopulta alkaen metsäpolitiikassa onkin tapahtunut suuri murros, joka on jatkunut näihin päiviin saakka. Ekologiset ja sosiaalisen kestävyys kysymykset ovat entistä tärkeämpiä ja niiden ulottuvuuksien huomioiminen metsäteollisuuden päämäärissä tulevat muuttamaan metsäpolitiikkaa rajusti myös tulevaisuudessa. Ympäristökysymysten voimakas esiin tuleminen voidaan jäljittää Tervon teoksen mukaan 1990 – luvun alkupuolelle. (Tervo 2008, 202 – 203) Kun ajatellaan tuotteiden laatua, niin metsäteollisuustuotteiden tuotannon ympäristövastuullisuus on tunnistettu yhdeksi elementiksi kokonaisvaltaisesti hyvälaatuisista tuotteista (Holopainen et al. 2014). Ympäristöarvot ovatkin ajaneet metsäteollisuuden alaa 1990-luvulta lähtien kohti metsäpolitiikan ja ympäristöpolitiikan integraatiota (Hetemäki et al. 2011, 25).

Myös yritysraportoinnin tärkeys on varsinkin metsäteollisuuden alalla ollut nousussa. Viime vuosina on kehitetty useita vastuullisuuden indikaattoreita ja muita mittareita, joiden tarkoituksena on ollut mitata niin kansallista kuin alueellista vastuullisuuden tasoa metsäteollisuuden operaatioissa. Kuitenkin näiden tulosten merkitys on ollut vähäinen organisaation tasolla ja niitä ei ole kunnolla pystytty käyttämään päätöksenteon tukena. Tämän lisäksi, kun kontekstina on juuri metsäteollisuus, tehdyt tutkimukset koskettavat usein alan suurimpia toimijoita ja yritysraportoinnin merkityksen tärkeyttä ei ole juurikaan tarkasteltu pienten ja keskisuurten yritysten osalta. (Lähtinen et al. 2016) Raportoinnissa piilevän hyödyn jalostaminen yritysten toimintaan on haaste, joka jokaisen metsäteollisuudessa toimivan tulisi ottaa agendakseen.

Metsien sertifiointi on myös selkeä yritys vastuun ilmentymä (Holopainen et al. 2014). Suomen talousmetsistä on sertifioitu jopa lähes 90 prosenttia PEFC-järjestelmän avulla (Suomen Metsäyhdistys 2016c). PEFC (Programme for Endorsement of Forest Certification) on kansainvälinen metsien käytön sertifiointijärjestelmä, jonka avulla pystytään varmistamaan, että metsät ovat hoidettu oikein ja kestävästi. Hyvin hoidetun metsän määritelmä on johdettavissa kestävä kehityksen periaatteista, eli sen on oltava ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä ja se ei saa vaarantaa tulevien sukupolvien kehitystä. (PEFC Finland 2016)

Ilmaston lämpeneminen vaikuttaa myös alaan keskeisesti. Suomen metsävarat kasvavat jatkuvasti ilmaston muuttumisen ja lämpenemisen seurauksena. Esimerkiksi Pohjois-Suomessa puuston tilavuuden vuotuisen kasvun odotetaan jopa kaksinkertaistuvan seuraavan 80 vuoden aikana. (Hetemäki et al. 2011, 84 – 87) Toisena kasvuun vaikuttavana tekijänä on sen lisäksi hyvä metsänhoidon taso. Kestävän periaatteen mukainen hakkuumäärä on näiden tekijöiden takia jatkuvasti enemmän kuin todellinen vuosittainen hakkuumäärä. (Hyytiäinen 2016)

3.3 Lainsäädännön kehittyminen ajurina vastuullisuuteen

Kuten luvun alussa esiteltiin, metsäteollisuus on erittäin vientivetoinen teollisuudenala, joka luonnollisesti hyötyy koko ajan enemmän ja enemmän vapautuvasta ja toivottavasti tulevaisuudessakin mahdollisimman esteettömästä maailmankaupasta. Tässä kappaleessa esitellään metsäsektoriin liittyvää lainsäädännön kehittymistä ensin kansallisesti ja sen jälkeen pureudutaan varsinkin metsäteollisuuden eri säädösten ja asetusten kansainvälisen tason sopimuksiin.

3.3.1 Metsäpolitiikka Suomessa

Metsäpolitiikkamme alku on johdettavissa aina 1800-luvulle saakka, jolloin maassamme alettiin huolestua metsiemme kunnosta. Suuret hakkuut ja laaja polttopuiden kerääminen olivat huventaneet metsävarojamme voimakkaasti. Jo vuonna 1859 Suomeen perustettiin Metsänhoitolaitos (nykyisin Metsähallitus) metsäasioiden valvomista varten ja vuonna 1886 asetettiin voimaan metsälaki, jonka päällimmäisenä tarkoituksena oli turvata metsien uudistuminen hakkuiden jälkeen. Seuraava suuri muutos tapahtui itsenäistymisen jälkeisinä vuosina, kun torpparit saivat omistusoikeuden viljelemiinsä maihin ja metsiin. Samalla perhemetsätalous sai alkunsa. 1990-luvulla kestävä metsätaloutta määriteltiin uudestaan ja mukaan nostettiin ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden vaatimus, joka kirjattiin kaikkeen suomalaiseen metsälainsäädäntöön. Viimeisimpänä suurena muutoksena 2010-luvun alussa koko metsälainsäädäntöä uudistettiin tarkoituksenaan kilpailun ja kilpailukyvyn lisääminen sekä sääntelyn

vähentäminen. Nykyisin metsäpolitiikkaa uudistetaan ja kehitetään jatkuvasti osallistavan suunnittelun avulla. (Suomen Metsäyhdistys 2015)

Suomessa metsälainsäädäntö on merkittävin metsäpoliittinen keino kestävyys turvaamisessa ja sitä on asetettu esimerkiksi metsien käytön rajoista ja edellytyksistä, metsätuhojen torjunnasta, puutavaran mittauksesta, yhteismetsistä ja metsätalouden organisaatioista (Maa- ja metsätalousministeriö 2016a) Metsälakia valvova elin on Suomen Metsäkeskus. Se muun muassa tarkastaa metsänhoitoon liittyviä asioita sekä ammattilaisten työnjälkeä metsissä ja lisäksi seuraa julkisen rahoitustuen käyttöä. Metsäkeskus toimii myös neuvonantajana metsänomistajille ja siltä voi saada neuvoja esimerkiksi metsätilan hoitoon ja käyttöön liittyvissä asioissa. Luonnonvarakeskus (LUKE) on taas uusiutuviin luonnonvaroihin keskittyvä elin ja sen toiminnan rahoittaa maa- ja metsätalousministeriö. Valtion omistamat noin 12 miljoonaa hehtaaria maa- ja vesialueita ovat Metsähallituksen hallinnassa. Eduskunta hyväksyy vuosittain sen keskeiset toimintatavoitteet. (Maa- ja metsätalousministeriö 2016b) Kuitenkin valtion omistamista metsistä ja niiden kautta Metsähallituksen osuus on vain noin 10 prosenttia metsäteollisuuden tuottamasta raaka-aineesta. Vuodesta riippuen 60 – 65 prosenttia raaka-aineista tulee yksityisten metsistä ja loput esimerkiksi eri metsäyhtiöiden metsistä. Yksityisten metsänomistajien merkitys on siis huomionarvoisen suuri. (Hyytiäinen 2016)

Metsäala on kuitenkin koko ajan enemmän ja enemmän muotoutumassa osaksi biotaloutta. Siinä energia- ja ilmastopolitiikka vaikuttavat tekemiseen jopa enemmän kuin perinteinen metsäpolitiikka. Lisäksi metsien käyttö on monipuolistunut ja esimerkiksi metsien käyttö virkistystoiminnassa on lisääntynyt. Nämä tekijät luovat metsäpolitiikan harjoittamiseen muutoksia tulevaisuudessa. (Hetemäki et al. 2011, 15)

3.3.2 Metsäteollisuuden kansainväliset sopimukset

Kaikki kansainvälisesti tehdyt sopimukset vaikuttavat suuresti Suomen metsäsektoriin ja ovat erityisen tärkeitä, jotta Suomi pääsee osallistumaan kaikissa keskeisissä elimissä tehtyyn päätöksentekoon. Esimerkiksi YK:n metsäfoorumi ja ilmastopöytäkirja sekä Euroopan metsäministerikonferenssit ovat Suomen metsäteollisuudelle tärkeitä. Ensimmäinen metsäministerikonferenssi järjestettiin osin Suomen aloitteesta vuonna 1990 ja niissä huomio on viime vuosien aikana keskittynyt uusiin haasteisiin, kuten metsien

kestävään hoitoon ja biotalouden kehittämiseen. Viime vuosikymmeninä keskeisimpiä teemoja kansainvälisessä metsäpolitiikassa ovat olleet esimerkiksi metsien monimuotoisuuden suojeleminen, kestävyys käsite, ilmastonmuutoksen hillintä sekä bioenergia ja metsäkadon pysäyttäminen. (Maa- ja metsätalousministeriö 2016c)

Vuonna 1995 liittyminen Euroopan Unioniin aloitti merkittävien muutoksien sarjan Suomen metsäpolitiikassa. Yhteistä metsäpolitiikkaa ei jäsenvaltioiden välillä ole, mutta monet asetukset ja direktiivit vaikuttavat kuitenkin kansalliseen toimintaan joko suoraan tai välillisesti. Suomi pyrkiikin osallistumaan aktiivisesti kaikkeen metsiä koskevaan päätöksentekoon. YK:n metsäfoorumi on perustettu vuonna 2001 ja se on jatkoa Rio De Janeiron vuoden 1992 pidetyn kokouksen kansainväliselle metsäyhteistyölle. Sen tarkoitus on tarjota jatkuva alusta kansainväliseen metsiä koskevaan keskusteluun sekä luoda myös mahdollisuus kansainvälisen metsäpolitiikan kehittämiseen. (Maa- ja metsätalousministeriö 2016d)

Vuonna 2004 EU:n aloittama FLEGT-politiikka (Forest Law Enforcement, Governance and Trade in Timber) keskittyy metsälainsäädännön ja puukaupan valvontaan sekä metsähallintoon. Sen päällimmäisenä tavoitteena on edistää kestävä metsätaloutta ja tukea laillisen puutavaran kauppaa sekä vähentää laitonta puunkorjuuta. Vuonna 2013 EU julkaisi uuden metsästrategian, jossa keskiössä ovat metsien kestävä ja monipuolinen käyttö. Myös koko metsäsektorin merkitystä biotalouden, kasvun sekä työllisyyden edistäjänä halutaan korostaa. Koska metsäpolitiikkaan liittyvä päätösvalta on jäsenmailla, toimii yhteinen metsästrategia laajempänä kehyksenä kaikille päätöksille ja sen avulla halutaan yhtenäistää maiden harjoittamia toimia. (Metsäteollisuus 2015)

EU:n ja Yhdysvaltojen jo vuosia kestäneet neuvottelut vapaakauppasopimuksesta saattaisivat tuoda merkittäviä mahdollisuuksia myös metsäteollisuuden alalle. Metsäteollisuus ry on listannut Yhdysvaltojen osalta markkinoillepääsyn ja sääntelyn ongelmia, jotka haittaavat metsäteollisuustuotteiden vientiä nimenomaan Yhdysvaltojen suuntaan. Kauppaa haittaavina esteinä esiintyvät tällä hetkellä muun muassa standardierot mantereiden välillä, erilaiset sertifikaatit sekä tuontisäännöt. Raaka-aineiden ja kemikaalien tuontia Yhdysvalloista Euroopan Unionin sisälle rajoittavat taas pääosin tullit. Näistä esteistä eron pääseminen olisi metsäteollisuudelle etu. Tällä hetkellä metsäteollisuustuotteiden viennin arvo Yhdysvaltojen suuntaan on noin 500 miljoonaa euroa vuodessa. (Metsäteollisuus 2015)

Myös vihreiden tuotteiden tullietuuksista on neuvoteltu jo vuodesta 2014 saakka EU:n ja 16 APEC maan (Aasian ja Tyynenmeren maiden talousjärjestö) kesken. Vihreälle tuotteelle ei ole tällä hetkellä tarkkaa määritelmää, mutta toteutuessaan sopimus antaisi helpotuksia vihreäksi määritellyn tuotteen tullimaksuissa. Tällaisia tuotteita olisivat ne, jotka esimerkiksi suojelevat luontoa ja estävät ilmaston muutosta. Sopimus tulisi olemaan päivitettävä, eli ensimmäinen listaus tullissa helpotuksia saavista tuotteista ei olisi lopullinen, vaan sitä muutettaisiin tarpeen mukaan. (Metsäteollisuus 2015)

Voidaan siis todeta, että suuriakin muutoksia on mahdollisesti lähitulevaisuudessa tulossa Euroopan Unionin solmimien sopimusten myötä ja ne luovat sekä mahdollisuuksia että uhkia metsäteollisuuden alalle. Toisaalta markkinat avautuvat enemmän ulkomaankaupalle, mutta samalla uusia kilpailijoita muodostuisi merkittävästi lisää. Oman erikoisosaamisen kautta on saatava tuotettua sellaisia tuotteita, joita pystyy markkinoimaan onnistuneesti kilpailusta huolimatta. Vaikka EU asettaa sääntöjä ja normeja, niin metsäpolitiikan hoitaminen ja päätöksenteko on pidetty jäsenmailla itsellään.

Merkittävää metsäteollisuudelle on myös juuri tällä hetkellä Suomen hieman tulehtuneet Venäjä-suhteet. Suomi on muun EU:n tapaan laittanut, tai joutunut laittamaan, Venäjän pakotelistalleen ja se vaikuttaa maiden väliseen kauppaan merkittävästi. Valtiotapaamisissa painotetaan kaupankäynnin merkitystä ja Venäjä on Kiinan ohella toinen tärkeimmistä valtioista, jonka kanssa maa- ja metsätalousministeriöllä on kahdenvälistä metsäyhteistyötä. Yhteistyö on ollut aktiivista 1990-luvun alusta saakka ja sielläkin viime aikojen tärkeimpiä teemoja ovat olleet kehityksen mukanaan tuomat, esimerkiksi bioenergia ja erilaiset metsäalan kehittämisohjelmat. (Maa- ja metsätalousministeriö 2016e)

Yhteenvetona lainsäädännön osalta voidaan todeta, että varsinkin kansainvälisten sopimusten rooli on viimeisen reilun 20 vuoden aikana noussut paljon. Eri keskustelufoorumit YK:n tasolla sekä säädökset ja direktiivit, jotka koskevat EU:n jäsenvaltioita vaikuttavat metsäteollisuuteen merkittävästi. Metsien kestävä käyttö ja kehityksen luominen sekä muutenkin ympäristötietoisuus ja ympäristövastuu näyttävät olevan yhteinen tekijä lähes kaikissa elimissä. Vapaakauppasopimus saattaisi toteutuessaan muokata alaa myös paljon.

4. Empiirinen analyysi PK - metsäteollisuusyritysten vastuullisuudesta

Tässä kappaleessa käydään kattavasti läpi tehtyjä haastatteluita ja sidotaan ne tutkimuskysymyksiin.

4.1 Tutkimusaineisto ja –menetelmä

Tutkielmaan haastateltiin viittä metsäteollisuuden PK – yritysten edustajaa. Kolme näistä oli pienyrityksiä, joista pienimmän haastateltavan liikevaihto oli vuonna 2015 3 miljoonaa, keskimmäisen 7 miljoonaa ja suurimman 9 miljoonaa. Yritykset työllistivät 10 – 20 henkilöä. Keskisuurten koko oli vuonna 2015 liikevaihdossa mitattuna pienemmän osalta hieman yli 30 miljoonaa ja suuremman vajaat 51 miljoonaa. Ensimmäinen työllisti 35 henkilöä ja jälkimmäisen työntekijöiden määrä oli hetkestä riippuen noin 65 – 70 henkilöä. Liikevoittoprosentti oli kaikilla yrityksillä 5 – 8 prosentin välillä ja ne olivat siis hyvässä taloudellisessa kunnossa. Kaikissa yrityksissä viennin osuus oli merkittävä ja jopa 90 prosenttia kaikesta tuotannosta.

Aluksi haastattelut sovittiin myös kahden vielä näitäkin hieman isomman yrityksen kanssa, mutta valitettavasti molemmat yritykset joutuivat perumaan haastattelun eivätkä koskaan vastanneet lopulta haastattelukysymyksiin sähköpostitsekaan. Tulosten kannalta olisi ollut mielenkiintoista saada vielä vastaukset 150 miljoonan liikevaihdon sekä hieman yli 200 miljoonan liikevaihdon omaavilta yrityksiltä, koska esimerkiksi heidän käyttämät vastuullisuusraportoinnin keinot olisivat saattaneet jo merkittävästi poiketa muista haastatelluista yrityksistä.

Haastateltavina olivat kahden pienimmän yrityksen omistaja-toimitusjohtajat ja heidän osaltaan haastattelut toteutettiin ensin puhelimitse, jolloin käytiin aihetta läpi pintapuolisesti ja saatiin vastukset avoimiin kysymyksiin ja sen jälkeen sähköpostitse. Kolmas pienyritys ja sen toimitusjohtaja vastasivat kaikkiin kysymyksiin sähköpostitse. Keskisuurten yritysten hankinnoista vastaavat metsäpäälliköt antoivat haastattelut kasvokkain ja heiltä saadut vastaukset olivatkin kattavimpia.

Taulukko 1 Taulukko haastatelluista

	Taulukko haastatelluista				
	Yritys 1	Yritys 2	Yritys 3	Yritys 4	Yritys 5
Liikevaihto 2015	n.3milj. €	n.7milj. €	n.9milj. €	n.30milj. €	n.51milj. €
Haastateltavan titteli	Omistaja	Omistaja	TJ	Metsä-päällikkö	Metsä-päällikkö
Haastattelu toteutettiin	Puhelin/ Sähkö- posti	Puhelin/ Sähkö- posti	Sähkö- posti	Tapaa- minen	Tapaa- minen

Seuraavissa kappaleissa käydään läpi haastattelutuloksia aiheittain. Itse haastattelu oli jaettu teeman mukaan neljään osa-alueeseen, joista ensimmäisessä tarkasteltiin yhteiskuntavastuujohtamisen tapoja ja käytänteitä, toisessa motiiveja ja esteitä vastuullisuuteen panostamiselle, kolmas painottui tulevaisuuden näkymiin ja viimeisessä osassa olivat avoimet kysymykset, jotka tukivat edellä mainittuja osa-alueita. (Kts. Liite)

4.2 Vastuullisuuden rooli liiketoiminnassa tällä hetkellä

Haastatteluissa kävi ilmi, että pienten ja keskisuurten yritysten välillä on isoja eroja liittyen vastuulliseen toimintaan ja siitä koettuihin hyötyihin. Kuitenkin vastuullisuuden asiakaslähtöisyys toistui haastatteluiden alusta loppuun.

4.2.1 Vastuullisuutta ajavat tekijät ja esteet

Kun yrityksiltä kysyttiin vastuullisuustoiminnan liikkeellepanevia voimia, niin kaikki haastateltavat valitsivat asiakkaat tärkeimmäksi yksittäiseksi tekijäksi. Asiakkaat vaativat vastuullisia toimintatapoja ja kaikki kilpailijat myös mainostavat niitä. Yksi haastateltavista sanoikin:

”Onhan se pakko mennä muiden mukana tän asian (vastuullisuuden) suhteen. Joitakin asiakkaita ei kiinnosta, mutta ne ketä kiinnostaa kertoo kyllä muille, jos hommat ei oo kunnossa” – Pienen metsäteollisuusyrityksen omistaja

Toiseksi tärkeimmäksi voimaksi neljä haastateltavaa merkitsi lainsäädännön ja sen kehittymisen sekä omistajien preferenssit. Lisäksi ylimmän johdon toimet ja henkilöstön tahto saivat molemmat yhden haastateltavan merkinnän. Asiakkaat, lainsäädäntö ja omistajat nähdään siis selkeästi suurimpina vastuullisuutta eteenpäin vievinä voimina.

Ylimmän johdon tai työntekijöiden palkat sekä ylimääräiset palkkiot tai bonukset eivät missään pienistä yrityksistä olleet sidottuna ympäristösuoriutumiseen. Sen sijaan molemmissa keskisuurissa yrityksissä sekä työntekijöiden palkat, että bonukset olivat sidottuna siihen, mutta ylimmän johdon palkka taas ei. Myös eettiset toimintaohjeet (corporate code of conduct) löytyivät keskisuurista yrityksistä, kun taas osa pienemmistä ei edes tiennyt mitä termillä tarkoitetaan. Laadullisia tai määrällisiä tavoitteita ei ollut asetettu vastuullisuudelle missään toimijoista, mutta yritys vastuustrategia oli laadittu kolmessa näistä. Myöskään yritys vastuujohtajaa tai päällikköä ei kenenkään palkkalistoilta löytynyt, mutta johtoryhmästä löytyi vastuullisuudesta vastuussa oleva henkilö neljässä yrityksessä ja kaikissa oli lisäksi vähintään yksi hallituksen jäsen, jolla on yritys vastuukysymykset hallussa. Palkkauksen suhteen toimijoiden välillä näytti siis olevan suuriakin eroja, kun taas yritys vastuun johtaminen hoidettiin yrityksen koosta riippumatta lähes samalla tavalla.

Yrityksen kannalta kaksi olennaisinta yhteiskuntavastuuteemaa saivat kaikilta yrityksiltä samat tekijät vastauksiin ja ne olivat ensimmäisenä ympäristökysymykset sekä toisena oikeudenmukaiset toimintatavat, joilla viitattiin vastuulliseen ja eettiseen toimintaan suhteessa sidosryhmiin. Kuitenkin keskisuurten yritysten erona pieniin oli se, että molemmissa paikallisyhteisön toimintaan osallistuminen ja paikallisyhteisöjen kehittäminen nähtiin kolmantena olennaisimpana teemana, kun taas pienillä yrityksillä kuluttaja-asiat tai työelämän käytännöt olivat merkittynä viimeiseksi.

Vastuullisuuteen panostamiseen liittyvät kolme tärkeintä tekijää saivat hyvin erilaisia vastauksia yrityksiltä. Mielenkiintoisin yksityiskohta oli se, että kaikkien mielestä asiakastyytyväisyyden lisääminen oli tärkein tai toiseksi tärkein yksittäinen tekijä, mutta myynnin lisääminen löytyi ainoastaan yhdestä vastauksesta. Asiakkaiden preferenssit ovat siis vastuullisuuteen liittyen tärkeitä, mutta myynnin lisäämiseen vastuullisuuteen panostamisen kautta ei kuitenkaan uskota. Tulevaisuuden toimintaedellytysten

turvaaminen oli kolmen yrityksen vastauksissa ja lakien sekä säädösten noudattaminen oli kahdella pienyrityksellä se tärkein syy vastuullisuuteen panostamiseen. Lisäksi sosiaalisen vastuun edistäminen ja varmistaminen olivat molemmilla keskisuurilla yrityksillä yksi valituista ajureista. Tuotteiden ja palveluiden kehittäminen sekä yritysmaineen rakentaminen saivat molemmat myös yhden merkinnän.

Loppukäyttäjien maksuhalukkuuteen liittyvien väittämien osalta vastaukset ovat taulukon 2 mukaisia:

Taulukko 2 Loppukäyttäjien maksuhalukkuus liittyen vastuullisuuteen

VÄITTÄMÄ	KA
1. Olemme teettäneet selvityksiä loppukäyttäjien maksuhalukkuudesta	2,6
2. Päämarkkina-alueillamme loppukäyttäjät ovat valmiita maksamaan ympäristöystävällisyydestä	7,0
3. Loppukäyttäjien maksuhalukkuus vaikuttaa siihen, kuinka paljon tuotamme sertifioituja tuotteita	6,0
4. Loppukäyttäjän maksuhalukkuus vaikuttaa ympäristönsuojeluun tähtääviin investointipäätöksiimme	3,2
5. Niin kutsutut luontoa säästävät tuotteet ovat keskimäärin kannattavampia kuin tavalliset tuotteet	4,4
6. Loppukäyttäjät antavat meille palautetta ympäristösuoriutumisestamme	5,2
7. Saamme loppukäyttäjiltä ideoita ympäristösuoriutumistemme parantamiseksi	2,8

(arvioiminen kouluarvosanoin 1-10, 1=ei lainkaan, 10=erittäin paljon)

Yhteenvetona loppukäyttäjien maksuhalukkuudesta voidaan siis sanoa se, että yhtä toimijaa lukuun ottamatta sitä ei ole yritetty juurikaan selvittää, mutta silti yrityksissä ollaan sitä mieltä, että asiakkaat ovat valmiita maksamaan ympäristöystävällisyydestä. Investointipäätöksiä ei myöskään tehdä miettien asiakkaiden maksuhalukkuuksia erilaisista tuotteista. (Taulukko 2)

Suurimmaksi vastuullisista toimintatavoista saatavaksi hyödyksi valittiinkin yrityksen saama maine vastuullisena toimijana. Yksikään yritys ei merkinnyt kohtaa, missä sen hyötynä olisi ollut myynnin lisääminen. Toiminnan tehostaminen sekä uudet innovaatiot olivat lisäksi listattuna keskisuurten yritysten vastauksissa. Vastuullisten toimintatapojen hyöty yhteiskunnalle nähtiin keskisuurissa yrityksissä erittäin tai melko suurena, kun taas pienemmissä yrityksissä yhteiskunnallista hyötyä siitä koettiin saatavan joko jonkin verran tai vähän.

4.2.2 Vastuullisuuden tavat & käytänteet

Haastavimmaksi vastuullisuusteemaksi jokainen yritys valitsi eri tekijän. Kuitenkin kolmen haastavimman joukko sisälsi kaikkien osalta vastuullisuusviestinnän ja maineen hallinnan. Toimitusketjujen hallinta sai lisäksi neljän yrityksen merkinnän yhdeksi isoimmista haasteista. Toimitusketjuista ja alihankkijoista kysyttiin haastattelussa myös hieman tarkemmin. Käytänteet, standardit ja laatu järjestelmät, joita alihankkijoilta vaaditaan, ovat kaikkien yritysten osalta PEFC – sertifikaatti. Ilman sitä alihankkijaa ei käytetä ollenkaan ja pienyrityksillä muita vaatimuksia ei ollut. Keskisuurilla sen sijaan osalta alihankkijoista, tosin pieneltä vähemmistöltä, vaaditaan myös esimerkiksi FSC – sertifikaattia, ISO14001 ympäristöstandardia tai EMAS – järjestelmää. Molemmissa yrityksissä metsäpääalliköt kuitenkin totesivat, että PEFC – sertifikaatti on lähtökohta ja muita katsotaan hyvin harvoin.

”Jos haluaa olla osana sertifiointia, ja käyttää sertifiointitunnusta tuotteissaan, niin sertifioidun metsän ostaminen on välttämätöntä. Mikäli puu ei ole sertifioitua, se tulee myös kertoa asiakkaille. Käytännössä emme osta metsää, joka ei ole sertifikaatin alla. Kyllä se metsänomistajan kannattaa sertifiointi mielessä pitää, jos mielihii puuta yrityksille myydä” – Keskisuuren metsäteollisuusyrityksen metsäpääallikkö

Kaikki yritykset totesivat lisäksi valvovansa alihankintaketjuja.

”Tilajavastuulain mukaiset velvoitteet on yrittäjien täytettävä.” – Pienen metsäteollisuusyrityksen toimitusjohtaja

”Mikäli alihankkija ketjussa ilmenee puutteita tai toimitaan väärin yhteiskuntavastuun osalta, niin siihen puututaan välittömästi ja puutteet korjataan. Jos vastuissa ilmenee vakavia rikkeitä tai puutteita, voidaan yhteistyö alihankkijan kanssa purkaa tarvittaessa.” – Keskisuuren metsäteollisuusyrityksen metsäpääallikkö

Se, miten olennainen tekijä vastuullisuus on yrityksen kannalta juuri nyt, sai kouluarvosanan keskiarvokseen 8.6 vaihteluvälin ollessa matalimmillaan 6 ja korkeimmillaan 10. Vastuullisuus siis koetaan tällä hetkellä erittäin korkeaksi prioriteetiksi yrityksissä. Kysyttäessä ovatko vastuulliset toimintatavat kilpailuedun lähde metsäteollisuudessa tänä päivänä, olivat kaikki yritykset samaa mieltä siitä, että kyllä ovat. Vastauksissa oli kerrottuna seuraavaa:

”Ympäristökysymykset ja – vastuullisuus ovat jatkuvasti toimialallamme tarkastelun alla. Toiminnan täytyy kestää tarkastelua eri näkökulmista, etenkin ympäristönäkökulmasta. Asiakkaat ovat tietoisia sertifiointista, ja vaativat sitä, koska loppukäyttäjät ovat tietoisia ympäristövaikutuksista erittäin kattavasti. Jotta tuotteet menevät kaupaksi, on ehdottoman tärkeää, että yritys kuuluu sertifiointijärjestelmään, jolla se osoittaa oman toimintansa vastuullisuutta, kestävyyttä ja läpinäkyvyyttä.” – Keskisuuren metsäteollisuusyrityksen metsäpäällikkö

”Vastuulliset toimintatavat antavat hyvän kuvan asiakkaille, sidosryhmille ja hyvin voivalle henkilöstölle. Yritys voi paremmin.” – Pienen metsäteollisuusyrityksen omistaja

Koko metsäteollisuuden toimialaa koskevien väittämien osalta haastattelun tulokset olivat seuraavia:

Taulukko 3 Väittämät liittyen metsäteollisuuden alaan

VÄITTÄMÄ	KA
1. Ympäristönsuojeluun liittyvät standardit ovat toimialallamme keskeisiä	9,2
2. Kestävään kehitykseen liittyvät standardit ovat toimialallamme keskeisiä	9,2
3. Toimialamme käytänteet ovat kestävästä kehitystä edistäviä	8,8
4. Ympäristölainsäädännöllä on keskeinen merkitys toimialallamme	9,4
5. Toimialallamme pyritään kestävään kehitykseen toimintamaasta riippumatta	7,8
6. Ympäristölainsäädännön kehitystä toimialallamme on vaikea ennakoida	4,6
7. Edustamamme toimiala on ympäristöasioissa edellä muita luonnonvaroihin vahvasti nojaavia toimialoja	7,0

(arvioiminen kouluarvosanoin 1-10, 1=ei lainkaan, 10=erittäin paljon)

Tuloksissa ei ollut juurikaan eroa yritysten välillä ja keskiarvo kuvaa erittäin hyvin kaikkien mielipidettä väittämiin. Ainoastaan viides väittämä liittyen kestävään kehitykseen pyrkimiseen maasta riippumatta sai pienemmiltä yrityksiltä selkeästi heikomman tuloksen kuin keskisuurilta. (Taulukko 3)

Ympäristöystävällisen teknologian osalta yritysten tilanne näytti seuraavalta, kun haastateltavat arvioivat omaa toimintaansa vastaamalla haastattelussa olleisiin väittämiin:

Taulukko 4 Ympäristöystävällinen teknologia & investoinnit

VÄITTÄMÄ	KA
1 .Ympäristösuoritusemme on erittäin hyvällä tasolla	9,2
2. Ympäristöinvestoinnit ovat kalliita suhteessa hyötyihin	2,8
3. Ympäristön kannalta nykyistä olennaisesti parempaa teknologiaa ei ole saatavilla	7,2
4. Teknologioiden pitkät elinkaaret hidastavat ympäristömyönteistä kehitystä	4,2

(arvioiminen kouluarvosanoin 1-10, 1=ei lainkaan, 10=erittäin paljon)

Yrityksen sen hetken tilanteeseen oltiin siis äärimmäisen tyytyväisiä ja myös jo hallussa olevaa teknologiaa pidettiin erittäin toimivana ympäristön kannalta yhtä vastaajaa lukuun ottamatta. Investoinnit liittyen ympäristöön koettiin lisäksi erittäin sopuhintaisina verrattuna niistä saatavaan hyötyyn. (Taulukko 4)

4.3 Vastuullisuustyökalut & raportointi

Ympäristö- tai yhteiskuntavastuuraporttia ei haastateltavista yrityksistä toimittanut kukaan. Tämä on mielenkiintoista varsinkin keskisuurten yritysten osalta, koska he mainitsivat vaativansa sitä joiltakin alihankkijoilta. Lisäksi kysyttäessä vastuullisuusraportoinnin painoarvoa yrityksen toiminnassa, oli keskisuurten vastausten keskiarvo 9,5 kokonaiskeskiarvon ollessa 6,6. Pienet yritykset pitivät sitä siis toiminnassaan täysin toissijaisena tehtävänä, kun taas keskisuurilla sitä pidettiin erittäin tärkeänä. Eräs haastateltava totesi näin:

”Raportointi on oman toimintamme, ja sen läpinäkyvyyden ja hyväksyttävyyden kannalta keskeinen asia. Asiakkaat ja erilaiset sidosryhmät vaativat, että vastuullisuudesta osana yrityksen toimintaa huolehditaan ja seurataan.” – Keskisuuren metsäteollisuusyrityksen metsäpäällikkö

Kun yrityksiä pyydettiin arvioimaan sitä, mitkä tekijät vaikuttavat eniten puuraaka-aineelle edellytettyyn metsäsertifiointistandardiin ja sen käyttämiseen, olivat keskiarvot taulukon 4 mukaisia:

Taulukko 5 Tekijät, jotka vaikuttavat eniten metsäsertifioidun puuraaka-aineen käyttämiseen

TEKIJÄ	KA
1. Valvonta / lainsäädäntö / viranomaismääräykset	9,4
2. Osakkeenomistajat, yhtiökokous	3,8
3. Asiakkaiden toiveet tai vaatimukset	9,6
4. Muiden sidosryhmien toiveet tai vaatimukset	6,2
5. Yrityskuvan parantaminen	8,6
6. Pyrkimys erottua kilpailijoista	5,2
7. Uusien markkinoiden tavoittelu	6,8
8. Sisäisen seurannan tehostaminen	5,4
9. Riskienhallinta	5,6
10. Pitkän aikavälin kannattavuus	6,2

(arvioiminen kouluarvosanoin 1-10, 1=ei lainkaan, 10=erittäin paljon)

Myös tässä kysymyksessä jo aiemmin esiin nousut asiakkaiden toiveet ja vaatimukset sekä lainsäädäntö näyttävät olevan selkeästi suurin syy siihen, että metsäsertifioitua puuta käytetään. Myös yrityskuvan parantaminen nousee tuloksissa esille. Kaikki muut tekijät saavat joko tyydyttävän tai sitä heikomman tuloksen, joten painoarvo niillä on paljon pienempi. (Taulukko 5)

PEFC – sertifikaatin määräyksien mukaan toimiminen hakkuutyömailla onkin ainoa vastuullisuustyökalu, mitä haastateltavat yritykset ilmoittivat käyttävänsä. Jokaisen yrityksen kotisivuilta löytyi selkeä viittaus siihen ja samalla sen avulla vastuulliseen toimintaan. Lisäksi monissa haastatteluissa tuli ilmi, että jotkut asiakkaat ovat tietoisia sertifioinneista ja vaativat tietoa siitä, mistä tuotteet on hankittu. Sertifikaatin määräyksiä noudattamalla tämäkin asiakasryhmä saadaan tyydytettyä ja määräyksien noudattaminen ei juuri vaikuta kannattavuuteen.

Tärkeimmiksi vastuullisuusviestinnän kohderyhmiksi kaikki olivat samaa mieltä asiakkaista, mutta muuten vastaukset poikkesivat toisistaan. Median ja tiedotusvälineet valitsivat kolme yritystä ja samoin kävi viranomaistahon osalta. Henkilöstön valitsi haastateltavista kaksi ja omistajat ja sijoittajat löytyivät kahden vastauksesta. Lisäksi

kansalaisjärjestöt merkittiin tärkeäksi kohderyhmäksi molempien keskisuurten yritysten toimesta. Tämä oli varsin mielenkiintoinen yksityiskohta.

Ympäristösuorittumista arvioitiin ulkoisen tahon toimesta jokaisessa haastateltavista yrityksistä. Pienissä yrityksissä kaksi arvioi aikavälin olevan ”kerran kahdessa – neljässä vuodessa” ja yksi ilmoitti sen tapahtuvan ”kerran vuodessa”. Molemmat keskisuuret sanoivat haastattelussa, että tämä vaihtelee vuosittain, mutta totesivat sen tapahtuvan vähintään kerran vuodessa. Lisäksi todettiin, että ulkoinen arviointi on etenkin yritykselle itselleen tärkeää ja se antaa hyvän kuvan kehitettävistä toimista. Keskisuuret yritykset mainitsivat lisäksi, että heillä molemmissa harjoitetaan sisäistä tarkastusta, jossa vastuullisia toimintatapoja mitataan. Toinen haastateltavista totesi näin:

”Onhan se hyvä esimerkiksi säästöpuiden määrää käydä aina välillä koneiden lähdön jälkeen avohakkuu paikoilta kattomassa. Sitä ei tiedä mitä ne (työntekijät ja metsänomistat) on siellä säätäny” – Keskisuuren metsäteollisuusyrityksen metsäpäällikkö

Tällä viitataan PEFC – metsäsertifiointi asetukseen, jossa jokaista avohakattua hehtaaria kohden tulee jättää 5 – 10 säästöpuuta pystyyn. Tällä tavalla harjoitetaan kestävä metsätaloutta. (Suomen Metsäyhdistys 2016d)

4.4 Näkemys alan tulevaisuudesta

Kysyttäessä eri tekijöistä, jotka voivat mahdollisesti olla esteenä ympäristösuorittumisen paranemiselle metsäteollisuuden toimialalla ja niiden painoarvoista, saatiin taulukon 6 mukaisia tuloksia. Vastauksista selviää, että esteenä ei varsinaisesti pidetä mitään. Kuluttajien maksuhaluttomuus saa suurimman arvon, mutta sekin on hyvin kaukana hälyttävästä. Tulevaisuus näyttää siis vastuullisuuden suhteen hyvin valoisalta.

Kysyttäessä vastuullisuuden merkityksen kasvusta tulevaisuudessa olivat kolme yritystä sitä mieltä, että sen merkitys pystyy samana kuin mitä se on juuri nyt, eli pysyy erittäin keskeisenä. Loput kaksi yritystä olivat sitä mieltä, että vastuullisuuden rooli tulee jopa kasvamaan. Kaikki haastatellut yritykset pitivät sitä lisäksi tärkeänä kilpailuedun lähteenä myös tulevaisuudessa.

Taulukko 6 Mahdolliset esteet ympäristösuoriutumisen paranemiselle tulevaisuudessa

TEKIJÄ	KA
Kuluttajien maksuhaluttomuus	5,6
Epätietoisuus tulevista kansainvälisiä ympäristö- ja ilmastovelvoitteista	4,8
Vaihtelevat lainsäädännöt ja käytänteet	4,2
Puutteellisesti määritellyt omistusoikeudet joissakin toimintamaissa	3,8
Ympäristöinvestointien taloudellinen kannattamattomuus	3,6
Osakkeenomistajien haluttomuus panostaa ympäristönsuojeluun	2,8
Lainsäätäjien välinpitämättömyys	1,2
Korruptio	1.0

(arvioiminen kouluarvosanoin 1-10, 1=ei lainkaan, 10=erittäin paljon)

Tulevaisuudennäkymiin otettiin kantaa myös haastattelun loppupuolella avoimissa kysymyksissä ja siellä vastaukset olivat muun muassa seuraavia:

”Yhteiskuntavastuun noudattaminen ja toteutuminen on keskeinen asia metsäteollisuuden kilpailuetuna muihin toimialoihin nähden. Puu on uusiutuva raaka-aine, jonka ehdottamana etuna on, että sen käyttö on ekologisesti kestävä. Jotta asia on myös näin tulevaisuudessa, on olennaisen tärkeää, että yhteiskuntavastuita noudatetaan. Yhteiskuntavastuun merkitys tulee kasvamaan tulevaisuudessa.” – Keskisuuren metsäteollisuusyrityksen metsäpäällikkö

EU:n metsäpolitiikka ja myös muu kansainvälinen metsäpolitiikka koettiin haastattelussa lisäksi hieman ennustamattomaksi ja hitaaksi kahden vastaajan osalta. Ne kuitenkin tunnistettiin koko alaa määritteleväksi pohjaksi. Suurempien toimijoiden ja niiden harjoittaman lobbaamisen osalta tulevaisuuteen katsotaan avoimin mielin.

”EU ohjaa metsäpolitiikalla meidän toimintaa ja koko alan toimintaa. Kansainvälinen metsäpolitiikka tekee samoin. Nämä näkyvät osittain päivittäisessä toiminnassa, mutta etenkin pitkän aikavälin toiminnassa. En koe, että näistä on meille haittaa. Päinvastoin.” – Keskisuuren metsäteollisuusyrityksen metsäpäällikkö

”Lainsäädäntö, EU-direktiivit ja erilaiset ympäristösopimukset ovat kaiken toiminnan perustana. Suurimmat toimijat pyrkivät lobbaamalla vaikuttamaan näihin asioihin eri yhteyksissä. Näin suuret toimijat pyrkivät ajamaan omaa etuaan ja metsäalan etua. Sanoisin, että suuret toimijat näyttävät usein suuntaviivoja, joiden mukaan mekin muokkaamme omaa toimintaamme ja yhteiskuntavastuun käytäntöjä. Haittaa siitä ei ole.”
– Keskisuuren metsäteollisuusyrityksen metsäpäällikkö

Tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaaminen nähtiin kolmessa yrityksessä tärkeäksi syyksi, miksi vastuullisuuteen panostetaan jo tälläkin hetkellä. Lisäksi kaikki haastateltavat tunnistivat biotalouden tulevaisuuden suuntaukseksi.

”Biotalous on tulevaisuuden ala, joka kehittyy ja kasvaa jatkuvasti. Me olemme toivon mukaan mukana tässä tulevaisuudessa” – Pienen metsäteollisuusyrityksen toimitusjohtaja

”Metsäteollisuuden näkymät ovat tällä hetkellä erittäin positiiviset. Isoja investointeja esimerkiksi biotalouteen on tehty viime aikoina ja uskoakseni tullaan tekemään lisää tulevaisuudessa. Vastuullisuuden osoittaminen ja toteutuminen on edellytys tälle positiiviselle kehitykselle” – Keskisuuren metsäteollisuusyrityksen metsäpäällikkö

5. Yhteenveto & johtopäätökset

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää pienten ja keskisuurten metsäteollisuusyritysten vastuullisuuden tasoa tällä hetkellä sekä heidän odotuksiaan tulevaisuuteen liittyen.

Päätutkimusongelma tutkielmassa oli:

- Mikä on vastuullisuuden rooli pienten ja keskisuurten suomalaisten metsäteollisuusyritysten liiketoiminnassa nyt ja tulevaisuudessa?

Ja alaongelmina olivat:

- Syntykö vastuullisuus yrityksestä itsestään vai ulkoisista tekijöistä? (asiakkaat, kilpailijat, poliittiset tekijät)
- Mitä vastuullisuustyökaluja yrityksellä on käytössä ja millä tavalla vastuullisuusraportointi huomioidaan?

Haastattelut olivat siinä mielessä onnistuneita, että sekä nykytilanteeseen ja tulevaisuuden odotuksiin saatiin suhteellisen selkeä kuva.

5.1 Keskustelua tuloksista

Haastatteluissa kävi ilmi, että pienyrityksissä vastuullisuuteen liittyvä terminologia ja erilaiset vastuullisuustyökalut ja raportointivälineet olivat melko tuntemattomia ja ainoastaan metsien sertifiointi oli heille tuttua. Keskisuurten yritysten metsäpäälliköillä sen sijaan tietämystä aiheesta löytyi jo huomattavasti enemmän.

Vastuullisen toiminnan rooli on erittäin keskeinen PK – yritysten jokapäiväisessä toiminnassa. Varsinkin ympäristötietoiset asiakkaat sekä lainsäädäntö sitovat metsäteollisuusyritysten käsiä ja pakottavat kestäväen kehityksen mukaiseen toimintaan. Myös kilpailijat ovat omalla tavallaan vastuullisuutta eteenpäin vievä voima, koska myös jokainen heistä painottaa yritysvastuun merkitystä. Vastuullisuus nähdään jopa kilpailuetua antavana tekijänä metsäteollisuuden alalla. Euroopan Unioni erilaisine direktiiveineen ja säädöksineen nähdään suurimpana lainsäädäntöä muokkaavana voimana vastuullisuuden osalta. Nykytilanteessa mielenkiintoinen yksityiskohta oli se, että vaikka asiakkaat tunnustettiin tärkeimmäksi vastuullisuuden ajuriksi monella eri rintamalla, niin heidän ei silti

odotettu olevan valmis maksamaan ylimääräistä esimerkiksi ympäristöystävällisistä tuotteista. Vastuullisuuteen panostaminen on siis tärkeää, mutta siitä ei ole odotettavissa korkeampia hintoja tuotteisiin ja palveluihin tai lisää kokonaisyntiä. Yritysten onneksi vastuullisuusinvestoinnit koettiin melko halvoiksi suhteutettuna niistä saatuihin hyötyihin. Suurimpana hyötynä mainittiin yrityksen saama maine vastuullisena toimijana.

Sertifioitu puuraaka-aine on kaiken tekemisen lähtökohta. Siitä informoidaan asiakkaita varsinkin yritysten omilla Internet – sivuilla. Kaikilta alihankkijoilta vaaditaan sertifikaatin määräysten mukaista toimintaa. Kaikkia alihankintaketjuja valvotaan tarkasti. Myös sisäistä tarkastusta omaa toimintaa kohtaan pidetään suuressa arvossa. Varsinaista vastuullisuusraportointia ei harjoiteta, mutta siitä huolimatta varsinkin keskisuuret yritykset pitävät läpinäkyviä toimintamalleja toiminnassaan erityisen tärkeänä ja arvottavat vastuullisuusraportoinnin korkealle. Pienet yritykset pitävät sitä sen sijaan sivuseikkana omassa toiminnassaan.

Tulevaisuudessa vastuullisuuden roolin odotetaan jopa nousevan. Biotaloudesta ja sitä kautta uusista investoinneista ja innovaatioista odotetaan paljon. Tulevaisuuden toimintaedellytyksiä turvataankin osittain jo tällä hetkellä panostamalla kestäväen kehityksen periaatteisiin. Ympäristösuorituksen paranemiselle ei nähdä mitään esteitä tulevaisuudessa.

Pienten ja keskisuurten yritysten välillä havaittiin selkeitä eroja tuloksissa. Keskisuurten yritysten metsäpäälliköt olivat melko hyvin kartalla kaiken vastuullisuustoiminnan osalta, kun pienemmissä yrityksissä omistajat tai toimitusjohtaja keskittyivät lähinnä oman yrityksen ja sen lähimmän sidosryhmän sekä toimittajien suppeampaan tarkkailuun. Keskisuurissa yrityksissä vastuullisuuden toimet olivat selkeästi kokonaisvaltaisempia ja vastuullisuuden hyödyllisyyteen yhteiskunnalle luotettiin. Pienemmissä taas oltiin skeptisempiä ja hyödyllisyydestä ei oltu ollenkaan niin varmoja.

Haastatteluissa käsiteltiin ainoastaan viiden yrityksen mielipiteitä. Kattavamman kuvan saamiseksi otanta tulisi olla paljon suurempi. Lisäksi otanta tulisi ottaa siten, että haastateltavien yritysten toimintaympäristö kattaa koko Suomen. Nyt valitut yritykset tulivat yhtä lukuun ottamatta melko pieneltä alueelta ja samalla toimintasäde sekä sidosryhmien tarpeet saattoivat limittyä. Haastattelut olisivat olleet lisäksi kaikkien osalta hyvä tehdä kasvokkain. Nyt sähköpostitse saadut vastaukset olivat melko suppeita. Tosin

sähköpostihaastattelu oli kaikkien pienyritysten toive ja yrityksessään normaalina työntekijänä toimiva omistaja ei ole valmis aikaansa paljota uhraamaan.

5.2 Ehdotukset tulevaisuuden tutkimiskohteiksi

Pien- ja keskisuurten yritysten vastuullisuuden tasoa tulisi ehdottomasti tutkia erikseen. Jo tässä suppeassa kattauksessa erot vastauksissa olivat monien tekijöiden osalta selkeitä. Lisäksi tietämys aiheesta vaihteli paljon, kun yrityksen kokoluokka muuttui muutaman miljoonan liikevaihdosta 50 miljoonaan.

Myös loppukäyttäjien maksuhalukkuutta olisi hyvä tutkia, kun tuotteina ovat esimerkiksi ympäristöystävälliset tuotteet. Nyt uskomus oli, että maksuhalukkuutta ei oikein ole, mutta kukaan yrityksistä ei sitä ollut esimerkiksi kyselytutkimuksin myöskään selvittänyt.

Lähdeluettelo

Artikkelilähteet:

Brown, D. & King, J. (1982) Small Business Ethics: Influences and Perceptions. *Journal of Small Business Management*, January 1982, 11–18.

Brown, H., De Jong, M. & Levy, D. (2009) Building institutions based on information disclosure: lessons from GRI's sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production*, 17, 571 – 580.

Carroll, A. B. (1979) A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *The Academy of Management Review*, 4, 4, 497 – 505.

Carroll, A. B. (1991) The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34, 4, 39 – 48.

Chrisman, J. & Fry, F. (1982) Public versus Business Expectations: Two Views on Social Responsibility for Small Business. *Journal of Small Business Management*, January 1982, 19 – 26.

Dyllick T. & Hockerts K. (2002) Beyond the business case for corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11, 130 – 141.

Graafland, J., Van de Ven, B. & Stoffele, N. (2003) Strategies and instruments for Organizing CSR by Small and Large Businesses in the Netherlands. *Journal of Business Ethics*, 47, 1, 45 – 60.

Green T. & Peloza J. (2011) How does corporate social responsibility create value for consumers? *Journal of Consumer Marketing*, 28, 1, 48 – 56.

Hetemäki, L. Hänninen, R. (2013) Suomen metsäalan taloudellinen merkitys nyt ja tulevaisuudessa. *Kansantaloudellinen aikakauskirja – 109. vuosikerta*. 2/2013, 191 – 206.

Holopainen, J.M. Häyrynen, L. & Toppinen, A. (2014) Consumer value dimensions for sustainable wood products: results from the finnish retail sector. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 29, 378 – 385.

Hänninen, R. (2013) Suomen metsäsektori monipuolistuu ja uudistuu. *T & Y, talous ja yhteiskunta*, 4/2013, 14 – 19.

Li, N. & Toppinen, A. (2010) Corporate responsibility and sustainable competitive advantage in forest-based industry: Complementary or conflicting goals? *Forest Policy and Economics*, 13, 113 – 123.

Lähtinen, K. Toppinen, A. Mikkilä, M. Toivio, M. & Suur-Uski, O. (2016) Corporate responsibility reporting in promoting social license to operate in forestry and sawmilling industries. *Forestry – An International Journal of Forest Research*. Institute of Chartered Foresters, 1 – 17.

Panapanaan, V., Linnanen, L., Karvonen, M. & Phan, V. (2003) Roadmapping Corporate Social Responsibility in Finnish Companies. *Journal of Business Ethics*, 44, 2, 133 – 148.

Peloza, J. & Shang, J. (2011) How can corporate social responsibility activities create value for stakeholders? A systematic review. *Journal of the Academic Marketing Science*, 39, 117 – 135.

Sonnenfeld D. (2002) Social movements and ecological modernization: The transformation of pulp and paper manufacturing. *Development and Change*, 33, 1 – 27.

Wilson, E. (1980) Social Responsibility of Business: What Are the Small Business Perspectives? *Journal of Small Business Management*, July 1980, 17 – 24.

Muut lähteet:

Biotalous (2016) Suomen monipuolinen biotalous. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 16.02.2016]. Saatavilla: <http://www.biotalous.fi/>

Biotuotetehdas (2016) Maailman ensimmäinen uuden sukupolven biotuotetehdas. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 20.04.2016]. Saatavilla: <http://biotuotetehdas.fi/mika-hanke>

De George, R. (1999) *Business Ethics*. 5th Edition. Upper Saddle River, New Jersey. Prentice hall.

Elkington, J. (1997) *Cannibals with Forks. The Tripple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford. Capstone Publishing Company.

FSC (2016) Forests for All. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 16.02.2016]. Saatavilla: <https://us.fsc.org/en-us>

Harmaala, M. & Jallinoja, N. (2012) Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Helsinki. Sanoma Pro.

Helsingin sanomat (2015) Kodit, luovuus, digitaalisuus, biotalous ja kasvu – Tässä Sipilän runko hallitusohjelmalle. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 16.02.2016]. Saatavilla: <http://www.hs.fi/politiikka/a1429933890371>

Hetemäki, L., Niinistö, S., Seppälä, R. & Uusivuori, J. (2011) Murroksen jälkeen. Metsien käytön tulevaisuus Suomessa. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.

Hyytiäinen, L. (2016) Asiantuntijalausunto. Metsähallituksen tarkastaja. Puhelinhaastattelu 14.04.2016.

Lehtipuu, P. & Monni, S. (2007) Synergia - Vastuullisen yrityksen menestysmalli. Helsinki. Talentum.

Luonnonvarakeskus (2016a) Metsäteollisuus Suomessa. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 16.02.2016]. Saatavilla: <http://www.metla.fi/metinfo/kestavyys/SF-1-forest-industry.htm>

Luonnonvarakeskus (2016b) Metsätilastollinen vuosikirja 2014, 213 – 215. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 16.02.2016]. Saatavilla: http://www.metla.fi/metinfo/tilasto/julkaisut/vsk/2014/vsk14_07.pdf

Maa- ja metsätalousministeriö (2016a) Laeilla ja asetuksilla turvataan metsätalouden kestävyttä. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 26.03.2016]. Saatavilla: <http://mmm.fi/metsat/lainsaadanto>

Maa- ja metsätalousministeriö (2016b) Metsähallinto. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 26.03.2016]. Saatavilla: <http://mmm.fi/metsat/metsahallinto>

Maa- ja metsätalousministeriö (2016c) Kansainväliset ja EU:n metsäasiat. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 26.03.2016]. Saatavilla: <http://mmm.fi/metsat/kv-eu>

Maa- ja metsätalousministeriö (2016d) [Verkkodokumentti]. [Viitattu 26.03.2016]. Saatavilla: <http://mmm.fi/metsat/kv-eu/yk-metsafoorumi>

Maa- ja metsätalousministeriö (2016e) Kahdenvälinen metsäyhteistyö. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 26.03.2016]. Saatavilla: <http://mmm.fi/metsat/kv-eu/kahdenvalinen-metsayhteistyo>

Maaseuduntulevaisuus (2012) Sipilä: Biotalous on Suomen uusi tie. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 16.02.2016]. Saatavilla: <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/sipil%C3%A4-biotalous-on-suomen-uusi-tie-1.25758>

Metsäpolitiikka (2016) Työllisyys. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 16.02.2016]. Saatavilla: <http://virtuoosi.pkky.fi/metsaverkko/metsapolitiikka/metsasektori/tyollisuus.htm>

Metsäteollisuuden tilastopalvelu (2016) [Verkkodokumentti]. [Viitattu 16.02.2016]. Saatavilla: <http://www.metsateollisuus.fi/tilastot/toimialat/10-Mets%C3%A4teollisuus/>

Metsäteollisuus (2015) Metsäteollisuuden ajankohtaiset EU-asiat. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 26.03.2016]. Saatavilla: <https://www.metsateollisuus.fi/mediabank/6301.pdf>

Metsäteollisuus (2016) Terva oli ensimmäinen metsästä saatu menestystuote. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 09.02.2016]. Saatavilla: <http://www.metsateollisuus.fi/tietoa-alasta/metsateollisuus-suomessa/historia/Terva-oli-ensimmainen-metsasta-saatu-menestystuote-1201.html>

Metsäteollisuus ja innovaatiot (2009) Innovaatiot. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 16.02.2016]. Saatavilla: <https://www.metsateollisuus.fi/mediabank/881.pdf>

Metsätilastollinen vuosikirja (2014) [Verkkodokumentti]. [Viitattu 20.04.2016]. Saatavilla: http://stat.luke.fi/sites/default/files/vsk14_koko_julkaisu.pdf

Mikkilä, M. Panapanaan, V. & Linnanen, L. (2015) Corporate Social Responsibility in Finland: From Local Movements to Global Responsibility. In: Idowu, S., Schmidpeter, R. & Fifka, M. (2000). Corporate Social Responsibility in Europe. Switzerland. Springer International Publishing.

Panwar, R. Kozak, R. & Hansen, E. (2016) Forest, Business & Sustainability. New York. Routledge.

PECF Finland (2016) Miksi metsiä sertifioidaan? [Verkkodokumentti]. [Viitattu 13.04.2016]. Saatavilla: <http://www.pefc.fi/pages/fi/metsien-sertifiointi/miksi-metsiae-sertifioidaan.php>

Raha-automaattiyhdistys (2016) Vastuullisuus. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 13.04.2016]. Saatavilla: <http://www2.ray.fi/fi/vastuullisuus>

Suomen Metsäyhdistys (2015) Metsäpolitiikka. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 28.03.2016]. Saatavilla: <http://www.smy.fi/forest-fi/metsatietopaketti/metsapolitiikkaa-jo-1800-luvulta/>

Suomen metsäyhdistys (2016a) Suomen metsävarat [Verkkodokumentti]. [Viitattu 08.02.2016]. Saatavilla: <http://www.smy.fi/forest-fi/suomen-metsavarat/>

Suomen Metsäyhdistys (2016b) Metsä ja puu- kysely: Luottamus metsäalaan vahvistuu. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 28.03.2016]. Saatavilla: <http://www.smy.fi/artikkeli/luottamus-metsaalaan-vahvistuu/>

Suomen Metsäyhdistys (2016c) Luonnon monimuotoisuus. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 28.03.2016]. Saatavilla: <http://www.smy.fi/forest-fi/metsatietopaketti/luonnon-monimuotoisuus/>

Suomen Metsäyhdistys (2016d) Avohakkuu. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 22.04.2016]. Saatavilla: <http://www.smy.fi/sanasto/avohakkuu-clear-cutting-clear-felling/>

Talvio, C. & Välimaa, M. (2004) Yhteiskuntavastuu ja johtaminen. Helsinki. Edita.

Tervo, K. (2008) Metsän hiljaiset. Vantaa. Hansaprint.

Tilastokeskus (2016) Pienet ja keskisuuret yritykset. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 13.04.2016]. Saatavilla: http://www.stat.fi/meta/kas/pienet_ja_keski.html

Työ- ja elinkeinoministeriö (2015) Vastuullisuusraportointi. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 13.04.2016]. Saatavilla:

<https://www.tem.fi/yritykset/yhteiskuntavastuu/vastuullisuusraportointi>

Valtioneuvosto (2016) Biotalous ja puhtaat ratkaisut. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 16.02.2016]. Saatavilla: <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/biotalous>

Ympäristö (2015) EMAS – järjestelmä ja sen toteuttaminen. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 19.04.2016]. Saatavilla:

http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Ymparistojarjestelmat_ja_johtaminen/EMASin_toteuttaminen

Yritysvastuututkimus (2014) FIBS. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 05.04.2016]. Saatavilla: file:///C:/Users/Jussi/Desktop/Roiha_julkaisu%20kelpoinen.pdf

Liitteet

Haastattelurunko:

Osa 1. Ympäristö- ja yhteiskuntavastuujohtaminen sekä käytänteet

1. Mitkä alla olevista laatujärjestelmistä, raportointikäytänteistä, tai standardeista yrityksessänne on käytössä? Merkitkää myös minä vuonna ko. laatujärjestelmä on otettu käyttöön. Jollei tarkkaa käyttöönottovuotta ole tiedossa, merkitkää arvio kolmen vuoden tarkkuudella.

	Käyttöönottovuosi	Arvio siitä
PEFC	_____	_____
FSC	_____	_____
EMAS	_____	_____
ISO14001	_____	_____
ISO26000	_____	_____
SA8000	_____	_____
OHSAS 18001	_____	_____
GRI	_____	_____

Jokin muu kestävään kehitykseen, ympäristöjohtamiseen tai työhyvinvointiin liittyvä standardi, mikä standardi / käyttöönottovuosi?

2. Jos yrityksenne käyttämälle puuraaka-aineelle edellytetään metsäsertifiointistandardia (esim. PEFC, FCS) missä määrin seuraavat tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että kyseinen standardi vaaditaan? 1=ei lainkaan, 10=erittäin paljon.

valvonta / lainsäädäntö / viranomaismääräykset _____

osakkeenomistajat, yhtiökokous _____

asiakkaiden toiveet tai vaatimukset _____

muiden sidosryhmien toiveet tai vaatimukset _____

yrittäjän parantaminen _____

pyrkimys erottua kilpailijoista _____

uusien markkinoiden tavoittelu _____

sisäisen seurannan tehostaminen _____

riskienhallinta _____

pitkän aikavälin kannattavuus _____

3. Jos yrityksessänne on käytössä EMAS tai ISO14001, missä määrin uskotte seuraavien tekijöiden vaikuttaneen siihen, että yrityksessä on otettu käyttöön kyseinen standardi? 1=ei lainkaan, 10=erittäin paljon.

valvonta / lainsäädäntö / viranomais määräykset _____

osakkeenomistajat, yhtiökokous _____

asiakkaiden toiveet tai vaatimukset _____

muiden sidosryhmien toiveet tai vaatimukset _____

yrittäjän parantaminen _____

pyrkimys erottua kilpailijoista _____

uusien markkinoiden tavoittelu _____

sisäisen seurannan tehostaminen _____

riskienhallinta _____

pitkän aikavälin kannattavuus _____

kokemukset aiemmista laatujärjestelmistä _____

jokin muu tekijä, mikä? _____

4. Ketkä ovat vastuullisuustoimintanne liikkeellepanevia voimia eli vaikuttavat eniten siihen, missä määrin yrityksenne on sitoutunut vastuullisuuteen? Merkitse kolme tärkeintä.

Ylin johto _____

Omistajat ja sijoittajat _____

Asiakkaat _____

Henkilöstö _____

Lainsäädäntöelimet _____

Keskijohto _____

Muut _____

Kansalaisjärjestöt _____

Elinkeinoelämän toimialajärjestöt _____

Ammattijärjestöt _____

5. Vastatkaa seuraaviin kysymyksiin joko kyllä tai ei.

Onko yrityksen ylimmän johdon palkka sidottu ympäristösuoriutumiseen? _____

Onko yrityksen työntekijöiden palkka sidottu ympäristösuoriutumiseen? _____

Onko johdon tai työntekijöiden ylimääräinen palkkio (bonus) riippuvainen ympäristösuoriutumisesta? _____

Toimittaako yrityksenne ympäristö- tai yhteiskuntavastuuraporttia? _____

Jos kyllä, raportti on toimitettu osana vuosikertomusta vuodesta _____

raportti on toimitettu erillisenä raporttina vuodesta _____

Onko yrityksellänne eettiset toimintaohjeet (corporate code of conduct)? _____

Jos kyllä, mistä vuodesta alkaen? _____

Onko jokin riippumaton taho myöntänyt yritykselle ympäristösuoriutumiseen liittyvän palkinnon viimeisten kolmen vuoden aikana? _____

Jos kyllä, mikä taho palkinnon myönsi? _____

Onko jokin ympäristöjärjestö moittinut yrityksen toimintaa viimeisen kolmen vuoden aikana? _____

Jos kyllä, millä foorumilla? _____

Vastuullisuudelle on asetettu laadulliset ja/tai määrällisen tavoitteet? _____

Yritysvastuusta vastaa yritysvastuujohtaja- tai päällikkö? _____

Johtoryhmässä on yritysvastuusta vastaava henkilö? _____

Yrityksen hallituksen jäsenistä yksi tai useampi hallitsee yritys vastuukysymykset? _____

On laadittu yritys vastuustrategia? _____

6. Kuinka usein yrityksen ympäristösuoriutumista arvioidetaan jollakin riippumattomalla taholla?

Ei koskaan _____

Useammin kuin kerran vuodessa _____

Kerran vuodessa _____

Kerran 2-4 vuodessa _____

Kerran 5 vuodessa _____

Harvemmin kuin kerran 5 vuodessa _____

7. Mitkä ovat yrityksenne keskeiset vastuullisuuden johtamisen haasteet juuri tällä hetkellä? Merkitse kolme isointa.

Vastuullisuudesta viestiminen _____

Henkilöstö- ja muut resurssit _____

Vastuullisuuden strateginen integrointi koko liiketoimintaan _____

Vastuullisuustoiminnan vaikutusten mittaaminen / seuranta _____

Henkilöstön sitoutuminen _____

Vastuullisuustoiminnan asiantuntemus / osaaminen _____

Vastuullisuustoiminnan kustannukset _____

Ylimmän johdon sitoutuminen _____

Muu, mikä? _____

En osaa sanoa _____

8. Mitkä ovat yrityksenne tärkeimmät vastuullisuusviestinnän kohderyhmät? Mainitse kolme tärkeintä.

Omistajat ja sijoittajat _____

Media _____

Kansalaisjärjestöt _____

Asiakkaat _____

Henkilöstö _____

Viranomaiset _____

Muu _____

En osaa sanoa _____

9. Mitä seuraavista käytänteistä, standardeista tai laatujärjestelmistä edellytätte alihankkijoiltanne? 1= ei miltään alihankkijalta, 2= vähemmistöltä, 3=enemmistöltä, 4= kaikilta alihankkijoilta.

yhteiskuntavastuustrategiaa _____ yhteiskuntavastuuraportointia _____

PEFC _____ FSC _____ EMAS _____

ISO14001 _____ SA8000 _____ OHSAS 18001 _____

10. Valvotteko alihankintaketjuja yhteiskuntavastuun osalta? _____

Jos kyllä, niin miten? (Avoin vastaus)

11. Millainen painoarvo vastuullisuusraportoinnilla on yrityksessänne? 1=erittäin vähäinen;

10=erittäin suuri. _____

Miksi näin on? (Avoin vastaus)

Osa 2. Motiivit, kannusteet ja esteet kestävän kehityksen ja vastuullisuuden edistämiseksi.

1. Missä määrin uskotte, että seuraavat seikat ovat **este** ympäristösuorituksen paranemiseksi **toimialallanne**? 1= ei lainkaan; 10=erittäin suuresti.

vaihtelevat lainsäädännöt ja käytänteet _____

korruptio _____

puutteellisesti määritellyt omistusoikeudet joissakin toimintamaissa _____

lainsäätäjien välinpitämättömyys _____

epätietoisuus tulevista kansainvälisistä ympäristö- ja ilmastovelvoitteista _____

osakkeenomistajien haluttomuus panostaa ympäristönsuojeluun _____

ympäristöinvestointien taloudellinen kannattamattomuus _____

kuluttajien maksuhaluttomuus _____

2. Mitä mieltä olette seuraavista **toimialaa** koskevista väittämistä? 1= täysin eri mieltä; 10=täysin samaa mieltä.

Ympäristönsuojeluun liittyvät standardit ovat toimialallamme keskeisiä _____

Kestävään kehitykseen liittyvät standardit ovat toimialallamme keskeisiä _____

Toimialamme käytänteet ovat kestävästä kehityksestä edistäviä _____

Ympäristölainsäädännöllä on keskeinen merkitys toimialallamme _____

Toimialallamme pyritään kestävään kehitykseen toimintamaasta riippumatta _____

Ympäristölainsäädännön kehitystä toimialallamme on vaikea ennakoita _____

Edustamamme toimiala on ympäristöasioissa edellä muita luonnonvaroihin vahvasti nojaavia toimialoja _____

3. Kuinka hyvin seuraavat väitteet kuvaavat **yrityksenne** tilannetta ympäristöystävällisen teknologian osalta? 1= ei pidä lainkaan paikkaansa; 10=pitää täysin paikkansa

Ympäristösuoriutumismme on erittäin hyvällä tasolla _____

Ympäristöinvestoinnit ovat kalliita suhteessa hyötyihin _____

Ympäristön kannalta nykyistä olennaisesti parempaa teknologiaa ei ole saatavilla _____

Teknologioiden pitkät elinkaaret hidastavat ympäristömyönteistä kehitystä _____

4. Seuraavat väittämät liittyvät loppukäyttäjien maksuhalukkuuteen ympäristöystävällisten tuotteiden osalta sekä loppukäyttäjien suhtautumiseen **yrityksenne** ympäristösuoriutumiseen. 1= täysin eri mieltä; 10 = täysin samaa mieltä

Olemme teettäneet selvityksiä loppukäyttäjien maksuhalukkuudesta _____

Päämarkkina-alueillamme loppukäyttäjät ovat valmiita maksamaan ympäristöystävällisyydestä _____

Loppukäyttäjien maksuhalukkuus vaikuttaa siihen, kuinka paljon tuotamme sertifioituja tuotteita _____

Loppukäyttäjän maksuhalukkuus vaikuttaa ympäristönsuojeluun tähtääviin investointipäätöksiimme _____

Niin kutsutut luontoa säästävät tuotteet ovat keskimäärin kannattavampia kuin tavalliset tuotteet _____

Loppukäyttäjät antavat meille palautetta ympäristösuoriutumisestamme _____

Saamme loppukäyttäjiltä ideoita ympäristösuoriutumismme parantamiseksi _____

5. Miksi yrityksenne panostaa vastuullisuuteen? Merkitse kolme tärkeintä.

Tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaaminen _____

Lakien, säädösten ja suositusten noudattaminen _____

Riskien hallinta _____

Työtyytyväisyyden lisääminen _____

Sosiaalisen vastuun edistäminen ja varmistaminen _____

Myynnin kasvattaminen _____

Tuotteiden ja palveluiden kehittäminen _____

Yritysmaineen rakentaminen _____

Vastuullisuus on liiketoimintamme lähtökohta _____

Asiakastyytyväisyyden lisääminen _____

Ympäristövaikutusten vähentäminen _____

Kustannussäästöt _____

Uusien innovaatioiden luominen _____

Muut syyt, mitkä? _____

6. Miten olennainen tekijä vastuullisuus on yrityksenne kannalta juuri nyt? 1=Ei lainkaan olennainen; 10= Erittäin olennainen.

7. Mitä yhteiskuntavastuuteemoja pidätte yrityksenne kannalta olennaisimpina? Merkitse kolme tärkeintä.

Työelämän käytännöt _____

Paikallisyhteisön toimintaan osallistuminen ja paikallisyhteisöjen kehittäminen (esimerkiksi järjestöyhteistyö) _____

Kuluttaja-asiat _____

Ihmisoikeudet _____

Oikeudenmukaiset toimintatavat (vastuullinen ja eettinen toiminta suhteessa muihin sidosryhmiin) _____

Ympäristökysymykset _____

Yhteiskuntavastuuteemat eivät ole yrityksellemme ajankohtaisia _____

Muu, mikä? _____

8. Mitä hyötyä vastuullisuudesta on yrityksellenne? Merkitse enintään kolme.

Se auttaa....

lisäämään myyntiä _____

innovoimaan uusia tuotteita ja/tai palveluita _____

tehostamaan toimintaa (mm. uudet tuotantomenetelmät) _____

kasvattamaan osakkeen arvoa _____

rakentamaan mainetta vastuullisena toimijana _____

säästämään kustannuksia _____

Muulla tavoin _____

Ei mitään näistä/ vastuullisuudesta ei ole hyötyä yrityksellemme _____

En osaa sanoa _____

9. Koetko, että yrityksenne vastuullisuustoiminnasta on koitunut hyötyä yhteiskunnalle?

Erittäin paljon __ Melko paljon __

Jonkin verran __ Vähän __

Ei lainkaan __ En osaa sanoa __

10. Mikä on yrityksenne haastavin vastuullisuusteema juuri tällä hetkellä? Merkitse kolme keskeisintä.

Työtyytyväisyys / työhyvinvointi _____

Ympäristövaikutusten hallinta _____

Toimitusketjujen hallinta _____

Vastuullisuusviestintä / maineen hallinta _____

Sidosryhmävuorovaikutus _____

Ihmisoikeudet _____

Korruption ja lahjonnan vastainen toiminta _____

Muu, mikä? _____

En osaa sanoa _____

11. Ovatko vastuulliset toimintatavat kilpailuedun lähde metsäteollisuudessa tänä päivänä? (kyllä/ei) _____

Jos kyllä, niin kerro mielipiteesi miksi näin on? (Avoin vastaus)

Osa 3. Tulevaisuus

1. Miten arvioisit vastuullisuuden merkityksen yrityksenne liiketoiminnan kannalta muuttuvan seuraavan 5 vuoden sisällä?

Merkitys kasvaa _____ Merkitys vähenee _____

Merkitys pysyy samana _____ En osaa sanoa _____

2. Miten arvioitte yrityksenne vastuullisuusinvestointien / vastuullisuuteen käytettävien resurssien määrän kehittyvän seuraavan 5 vuoden aikana?

Investoinnit lisääntyvät _____ Investoinnin vähenevät _____

Investoinnit pysyvät samana _____ En osaa sanoa _____

3. Yhteiskuntavastuu on metsäteollisuuden alalla keskeinen kilpailuedun lähde tulevaisuudessa? (Kyllä/ei) _____

Mitä odotuksia teillä on tulevaisuudesta aiheeseen liittyen? (Avoin vastaus)

Osa 4. Avoimet kysymykset.

1. Määrittelevätkö metsäteollisuuden alan suurimmat toimijat yhteiskuntavastuun käytännöt, joita teidänkin on käytännössä pakko harjoittaa? Entä tulevaisuudessa?

2. Onko metsien kestävän käytön periaatteet sekä muu ympäristövastuu viety jo liian pitkälle metsäpolitiikassa? Haittaavatko ne liiketoimintaanne?

3. Vaativatko asiakkaat nykyisin tietoa siitä, mistä tuotteet on hankittu?

4. Onko talousmetsän sertifiointi käytännössä pakollista, jos sitä haluaa käyttää liiketoiminnassa?

5. Millä tavalla EU:n harjoittama metsäpolitiikka sekä myös muu kansainvälinen metsäpolitiikka näkyy ja tuntuu teidän päivittäisessä toiminnassa?

6. Toisiko vapaakauppasopimus EU:n ja Yhdysvaltojen välillä muutoksia toimintaanne?

7. Biotalouden merkitys toiminnassanne nyt ja tulevaisuudessa?

8. Metsäteollisuuden alan tulevaisuudennäkymät? (Vastuullisuusteema ajattelun keskiössä)

Kiitos paljon vastauksistanne!